

PROVÉRBIOS

HAWĚ UNANEPĀ HĀTXAKI

Provérbiosrã, unanepakatsi ikĩ tapĩti hãtxa kayabiki. Tsuara haskai hiwei pepakatsi ikĩ Provérbios una anua tapĩtirubuki.

Unanepã hãtxa kushipakiri yusinikiaki, na hãtxarã

1 ¹ Davĩ huni bake Israelĩ enabu shanẽ ibuhaira Salomãonẽ yusĩti hãtxa ² hawenabũ tapĩtirubuwẽ taeshũ yusĩkubainikiaki, eska hatu yuikinã.

Yusĩti inũ, unanepati inũ, merabewakĩ tapĩmati hãtxa nĩkai hau pekubainũbũ inũ,

³ yusĩti inũ, pe shinãmati inũ, txanima parãtima inũ, hawa txakabuwatima inũ, unanuma hiweti inũ, bebũkiri hĩ hĩ ikama yui pewati hau pehaira tapĩkubainũbũ inũ,

⁴ hawara bebũkiri unãriabuma tapĩ hau unanepashanũbũ, berunãbu shinãmati inũ nĩkaisbuma nemati hatu tapĩmakĩ hawẽ yusĩti hãtxa Salomãonẽ hawenabu haskawẽ hiwetirubu hawẽ kenenika hatu kenemashunikiaki.

⁵ Yurabu unanepa inũ tapĩhairanikatũ yusiã nĩkakĩ ana unanepahairakĩ dasibi haska tapĩkubaĩmis shinãkĩ ana shabakabi tapĩtirubuki,

⁶ unanepabũ yusĩti hãtxa inũ, habũ haska miyuiwẽ yusĩmisbu inũ, habũ hunea hãtxa nĩkakĩ pewakatsis ikinã.

⁷ Senhor Deus duawakĩ haki datekĩ hawẽ hãtxa nĩka pewakĩ

unanepakī tapī taewabaītirubuki.
 Hakia tsuara unaĩsmabū
 unanepati inū yusīti hātxa pepa danāmisbuki.

Salomāonē hawē bake yusinikiaki, na hātcharā

- 8 Epaā, mī ē huni bakewē taeshū
 ē yusiā mia yusinū nīkakī pewawe.
 Mī ewā yusiāri danākī nīkasyamashāwē.
- 9 Mī epā yusīti inū mī ewā yusīti mī heneama
 hawē mī hawēruai mia uītirubuki,
 teuti inū maiti hawēruahaira mī sawea keskarā.
- 10 Huni txakabubū mia parākatsis ikaibu
 hawa hatu nīkakī txibāyamashāwē.
- 11 Tsuāra mia yuikī: “Nukube kawē.
 Hawa shināma hatu parātā tsuara tenanū bukāwē.
 Hawa nuku txakabuwamabia huai
 daībaīkī detenū bukāwē.
- 12 Huni mawa maiwabu māi sheamis keska hatu wakī
 hunibu hiweabu hatu tenākī nū hatu yamawashanaii.
- 13 Hatu haska watā hatū mabu yumetsushū
 mabu betsa betsapa pepa bitā
 nukū hiwe tibi nū mata watiruki.
- 14 Haska wai mī nukube ka
 hawara bitā mibetā habiaskas nū pashka pewakubaīshanaii”,
 akī mia yuiaibu hatū hātxa nīkama danāshāwē.
- 15-16 Mī ē bakewē taeshū epaā, txakabu txibāyamashāwē.
 Tsuara hawaira tenākatsis ikaibube hatū bai txibaī hatube
 kayamashāwē.
- 17 Isa peiyabū uiaī berubi birū wākinā,
 hamē amisbuki.
- 18 Hakia ha huni txakabubū hatu tenākatsi ikī
 birūwā keska wakinā,
 ibubis hatū hiwea mese wakī amisbuki.
- 19 Habunā, kemukī mabu besti hatu parātā bikubainaibu
 ibubis haska kemui parananāmisbuwē taea
 hawē henei mawa bestishākanikiki.

Unanepatū hatu tapīmakatsi hatu kenamisbukiaki, na hātcharā

- 20 Mae namakis bai tibi hashpa inū hashpama anushū
 unanepabū hatū hui hatu nīkamakī

- 21 mae hanu hikikaïti shui inũ hanu itxamisbu anushũri
hatũ yusiã hatu yuikubaïkĩ:
- 22 “Berunã hawa tapĩriabumaã,
hawa unãma besti hiwenũ ika haska betxipai
mã hatuki kasheai inũ unanepati hãtxa mã danãmisrã,
hatiã mã heneshanai?
- 23 Ë matu yusiã ea nĩka pewai bekãwẽ.
Ë matu nemaya mã ea nĩka pewaya ã shinã ã matu
atximashanaii.
- 24 Mã ea nĩkai benũbũ ã matu kenabia
hushũ mã ea hawa nĩkakatsis ikamaki.
- 25 Hakia hukatsi ikama
ẽ yusiã hãtxa danãkĩ
ẽ matu pewakatsi ikai ea anua
mã hawa tapĩkatsi ikamaki.
- 26 Hakia ma matu anu txakabuhaira huaya
eãri ã matu usãshanaii.
Datei mã mawakatsis ikaya
ẽ matuki kasheshanaii.
- 27 Mai anua niwe bei shubi shubi ibirãkĩ
dasibi matu datebirãkĩ txakabuwabirãkĩ yamawabiranaya
datei mã nuitapaya ã matuwẽ ana hawa nuiama ishanaii.
- 28 Ha shaba haskaitiã tsuãra ea kenabiaya
ẽ hawa hatu kemama ishanaii.
Habũ ea benabiai hawa eki nukuama ishãkanikiki”, iwanã,
hatu ana yuikĩ:
- 29 “Unanepati hãtxa danãkĩ
habũ Senhor Deus hawa duawakatsi ikabumaki.
- 30 Hatũ shinã ã hatu pewamakatsi ibia ã hãtxa danãkĩ
ẽ hatu yusiã nĩkakatsi isbumaki.
- 31 Hatũ hiweawẽ shinã txakakĩ txakabu tibi amisbuwẽ taea
nuitapai bika tenekubaishãkanikiki,
hatũ txakabu itxapa yaniwa keskairã.
- 32 Hawara pepa betsa betsapa tapĩkatsi isbumawẽ taea
habũ hawa unãma mawashãkanikiki.
Hawa yusiã pepawẽ nuisbumawẽ taea
unaĩsmapa mawai yamashãkanikiki.
- 33 Hakia habũ ã yusiã nĩka pewakubainaibu
unanuma hiwekubaishãkanikiki,
hawara txakabu mese huaya dateamarã”, anikiaki.

Unanepairã, habiawẽ pepai hiwekubaĩtirubukiaki, na hãtxarã

- 2 ¹ Epaã, mĩ ã huni bakewẽ taeshũ
ã hãtxa nĩkatã hakimama
ã yunuti inũ ã nemati hãtxa txibãkubaĩshãwẽ.
- ² Unanepabũ mia yusiaĩ nĩka pewakĩ
txanima hãtxa tapĩtã hakimama
haskai hiwekũkaĩshãwẽ.
- ³ Haskai mĩ unanepatiru inũ
mĩ hawara pehaira unãti watiru tapĩkatsirã,
mĩ kushipa hirabiwẽ Deus yukakubaĩshãwẽ.
- ⁴ Pei inũ mabu pepa hunea binũ, iwanã,
benamisbu keska wakĩ
unanepati hãtxa tapinũ, iwanã, benahairakubaĩshãwẽ.
- ⁵ Mĩ haska benaiwẽ taea
haska Senhor Deus duawai mĩ dayashũturu inũ
mĩ hakiri tapĩkĩ unãhairashanaii.
- ⁶ Senhor Deusũ yusiã tsuãra pe tapĩkubaĩkinã,
haska unanepatiru inũ haska betsa betsapakiri tapĩhairatiru Senhor
Deusũ yusĩkĩ hatu inãshanikiki.
- ⁷ Tsuãra hawa kaneama inũ hawa txanixakama
pepa besti hiwekũkainairã,
Senhor Deusũ merabewakĩ hatu mekekubaĩmiski.
- ⁸ Tsuãra hatu paraĩsma inũ
Senhor Deusũ hãtxa ikũwaĩ txĩtuĩsma
Deusũ habu yaushikĩ mekekubaĩmiski.
- ⁹ Pepai hiweabu Senhor Deusũ hatu mekekubaĩmiswẽ taeshũ
miari hawa txanixakama inũ hawa parananãma
dasibi mĩ pe besti hiwekũkainai mĩ tapĩshanaii.
- ¹⁰ Unanepa hãtxa unãkĩ tapĩtã
mĩ huĩti merã mĩ benima txakayamashanaii.
- ¹¹ Hawara bika hawaira tapĩtã hakimama
mĩ bebũkiri pe shinãkubainaya
tsuã mia parãtiruma ishanikiki.
- ¹² Deusũ shinã mĩ tapĩhairaiwẽ taea
hunibu txakabu anua inũ
hiwei peabuma anua unanepai mĩ piskukaĩtiruki.
- ¹³⁻¹⁵ Deusũ mia mekeaya
tsuara hawẽ hiwea bai pepa henebaini kaima
bai atimapa yushtu keska txibãkĩ
daketaipai txakabu mei beyuskĩ
yura betsa isĩ tenemai

hunibu txakabu nawai besi atimapaibu keska
mĩ hawa hatu txibāma ikūkaīshanaii.

16-17 Deusū mia unanepa waya
txipash Deusbe yubakatā beneyabiani
Deuskiri hakimatā hawē bene ma henebainima
mĩ hakiri hawa unāma
ha aību hininipatū hātxa hawēruawē
mia hawē kemumakī mia yubakatsi ikaya
pe shinākubaini txakabukatsi ikama
mĩ hawaira putabaītiruki.

18 Ha aību hininipatū hiwe anu tsuara kairā,
ha baiwē yura mawai bumis keskabuki.

19 Hawē hiwe anu hikitā ana txītūkirātirubumaki,
hawē hiwea bai pepa ana betxitā txibāmarā.

20-21 Hakia tsuabūra hawa kaneama
inū hatuki txanitxakama
pe besti hiwekubaini
na mai anu hiweyukubaīmisbuwē taea
miari pe hiwekī bai pepa txibākubaīshāwē,
pepabū amisbu keska akubainirā.

22 Hamē habu parananāmisbu inū
hunibu txakabukubaīmisbu
mibā betsea keska wakī Senhor Deusū hatu urēshanikiki,
na mai anu ana hatu hiwemamarā.

Unanepai hau unanuma hiwekūkainshanū yusinikiaki, na hātcharā

3 ¹Epaā, mĩ ē huni bakewē taeshū
ē yusiti hātxa tapitā hawa hakimayamashāwē.
Ē yunuti hātxa inū ē nemati hātxa shinākubaini

²benima besti mĩ hiwei txaipakūkaīshanaii.

³Dasibibuwē nuikūkaini
txanima hātxa hawa heneyamakubaīshāwē.
Teuti sawea keska wa hatuwē nuikī txanima hātxa sawewe,
mĩ shinā uke merā netākinā.

⁴Mĩ haska hiwekūkainaya
Deus inū yurabu miwē benimakī mia betxipaikubaīshākanikiki.

⁵Haska ibubis mĩ unanepaiwē akama
hakia mĩ huīti hirabiwē Senhor Deus ikūwākī
haska mia yusiāi besti txibākubaīwē.

⁶Hawara dasibi Senhor Deusū betxipaii shinākī
mĩ akubainaya Senhor Deusū mia tapīmakī

- hawē bai pepa mia yusīkubaīshanikiki.
 7 Iubis keī: “Ē unanepahairaki”,
 iwanā, shināyamakubaīshāwē.
 Hakia Senhor Deuski besti datekī ha besti duawai
 txakabu tibi hene keyutā ana meyamakubaīshāwē.
 8 Senhor Deus besti mī duawakubainairā,
 dau pepa mī shea keska waya
 mī yura kushipakūkaīshanikiki.
- 9 Hawara dasibi mabu mī haya
 inū mī mibā ha dukū bimi taeai tsekashū
 Senhor Deus duawakī ha dukū inākī hawē kēwākubaīshāwē.
 10 Mī haska wakubainaya
 mī piti aruti hiwe anu mī piti mata wakī
 mī uva vinho aruti mai kēti shumu ewapabuki
 mata wakī mia bupakemashūshanikiki.
- 11-12 Hawē huni bakē kaneaya
 hawē epā tapīmakī yusīkubaīmis keska wakī
 tsuabura Senhor Deusū hatu betxipaiai kaneaiibu
 hatu nemakī pewakubaīmiswē taeshū
 epāā, mī kaneai Senhor Deusū mia pewakī bika tenemaya hawa
 danāyamakubaīshāwē.
 Hawē kushipawē mia yunukubaina
 hawē hātxa bikabiakē nīkashūkubaīshāwē.
- 13-14 Prata mane hushupa inū
 ouro mane itxawai hawē pepabiaibū
 hakia tsuara unanepai nīkanikakī
 ouro inū prata binumakī
 dasibi nīkakī tapī keyutā
 hawē benimakī hatu binukubaīshākanikiki.
 15 Hawē dauti inū
 meitxikiti inū pau inū
 teuti pepahaira karuhaira hayabiabū
 tsuara unanepakī
 ha mabu hawērua betxipaihairakī bimisburā,
 pepabia unanepatū hawē hatu binuhairatiruki.
 16 Unanepawenā, aību duapa keskakī
 nekerishū mī hiwea txaipe mia ināyā
 ukerishū mabu pepa inū yurabū mia duawakubainai
 mī haska hiwekūkaītiruki.

- 17 Unanepa hãtxa txibainã, benimakūkaini inũ
unanepa bai tanabaini unanuma mĩ hiwekũkaĩshanaii.
- 18 Tsuãra unanepa hãtxa tapitã txibaĩ hawẽ hiwetirubuki,
pe mekei benimakūkainirã.
- 19 Hawẽ shinã unanepawẽ
Senhor Deusũ mai inũ nai dami watã mestẽwaniki.
- 20 Hawẽ unanepahairawẽ shinãtã ianẽwã pashkatã
nai kuĩ anua basnũ tashnimakĩ taewaniki.
- 21 Epaã, mĩ shinã pepa arutã haratura pepa inũ
haratura txakabu unãti tapitã hawa hakimayamakũkaĩshãwẽ.
- 22 Haskakũkaikĩ Deusũ betxipaii teuti hawẽrua teua keska
mĩ hawẽ pe hiwekũkaĩtiruki,
- 23 haki txiti itã hawa dateama kai ana kane taskamarã.
- 24 Shinã pepai inũ unanepai hiwekũkaini
hanu mĩ huĩrukuaĩtiã hawa dateama inũ
hanu mĩ ushaitiã unanuma mĩ dakatiruki.
- 25-26 Senhor Deuski mĩ txiti ika
hatũ hawẽ pepawẽ mia inãkubaĩshanikiki,
babui mĩ hawẽ dateyamanunã.
Hanua hawara mesehaira huaitiã mia mekekĩ nemashuna
ha mesẽ mia atxiamã ishanikiki.
Ha inũ, hunibu txakabu mibe hiweabu
hatu kupikĩ yamawaya
mĩ hawa dateama ikũkaĩshanaii.
- 27 Tsuara hawa hayamatũ merabe mia yukai
mĩ ashütiru hatuki txikishama ashükubaĩwẽ.
- 28 Tsuãra merabe mia yukai
ikis mĩ ashütiru hawa meshukiri manama hawaira ashũwẽ.
- 29 Mia betxipaikĩ mikiri pe shinãmisbu mia dapi hiweabuki
hatu txakabuanũ ishũ yubakakĩ shinãyamashãwẽ.
- 30 Tsuara miki sinatakĩ mia txakabuwamabia
eiskaũ hatube detenameti shinaĩ sinatayamakũkaĩshãwẽ.
- 31-32 Hunibu txakabu Senhor Deusũ danãkĩ
huni pepabu betxipaikĩ
habu besti haibuwamiswẽ taeshũ
ha hunibu txakabu hawara haya uĩ hawẽ kemui ha keska
miari hayakatsis ikĩ shinãma
hawẽ shinã keska txibãyamashãwẽ.
- 33 Senhor Deusũnã, hunĩ txakabuwamisbũ
enabu yupukĩ

hakia pepabū enabu
hatu duawakubaĩmiski.

34 Habu kashekenāmisbu
Senhor Deusri hatuki kasheriamiski.
Hakia hawa keĩsbuma
Senhor Deusū hatu duawakubaĩmiski.

35 Unanepabu duawakĩ
itxapabū hatu kēwāshākanikiki.
Hakia unaĩsmapabu danākĩ
tsuā hatu kēwāma ishākanikiki,
hatukiri txakabu besti yui hātxairā.

Hiwea pepa hau txibākubainūbū hatu yusinikiaki, na hātxarā

- 4** ¹Epaā, mā ē huni bakebuwē taeshū
ē yusiā pepa tapīkĩ
ē hātxa ea nīkakĩ matū hiwea pewakubaĩkāwē,
hawara pepa inū hawara txakabu unāti wakinā.
² Ē yusiā pepa ē matu yusīkĩ pewairā,
hawa hakimakĩ hamakiri shināyamashākāwē.
³ Earā, ē hatū bakeri iniki.
Ē ibu aĩbū ea betxipaikĩ duawakubainaya
⁴ ē ibu hunī ea yusīkĩ yuikĩ:
“Ē mia yusiaĩ shinaĩ
ē hātxa hakimayamashāwē,
haska ē mia yunuai keska aki
mĩ pe hiwekūkaĩshanairā.
⁵ Unanepai inū shinā pepa bestinū, iwanā,
ē yusiā hātxa hakima taskayamashāwē.
⁶ Unanepa kayabi tapīkĩ betxipaikĩ heneyamawe.
Mĩ haska waya hatū mia mekeshū unāmakubaĩshanikiki.
⁷ Hamapai betsa mĩ ariama
ha dukū unanepa inū hawara pehaira
mĩ unāti watiru tapītā
ha shinākĩ txibākubaĩshāwē.
⁸ Unanepati miā mĩ betxipaiaya
unanepā mia kēhaira wariashanikiki.
⁹ Maiti hawērua keska mia sawematā
unanepā mia duawakubaĩshanikiki”, ea wa ē nīkarianiki.

¹⁰ Epaā, ē yusiā hātxa nīkakĩ tapītā
ana bari itxapa mĩ hiwekūkaĩshanaii.
¹¹ Unanepa hātxa ē mia yusiaĩwenā,

- hawē ē mia iyu pewashanai,
 bai pepa mia txibāmakinã.
- 12 Hiwea bai pepa mĩ txibaĩ
 tsuã mia nematirumaki.
 Ha hiwea pepa txibaĩ hĩ hĩ ikama inũ
 hawairabiakaini kanei mĩ hawa huti ikama ishanaii.
- 13 Ē yusĩti hãtxa danãma mestẽwãtã
 hakimakĩ heneama txibaĩ mĩ pe hiwekũkaĩshanaii.
- 14 Huni txakabu ikaibu hatuki dasitã
 hatũ txakabu txibãkĩ hatubetã meyamashãwẽ.
- 15-17 Habu huni txakabubũ hawara txakabuwarriama
 pe shinaĩ dakatirubumaki.
 Yura betsa hawa kanemariama shinaĩ ushatirubumariki.
 Hatu detekĩ itimaska wakĩ
 habũ hatu txakabuwaibu
 hatũ piti inũ hatũ nushutirã,
 txakabu besti kaĩmamisbuki.
 Hatu dũkekĩ henebaini hatukiri ana hawa shinãma
 pe besti ikũkaĩshãwẽ.
- 18 Huni pepabu hawē hiwea hawẽruai
 penai shabai taeitiã
 bari kaĩkirani bari mananãbi daka
 txasha txasha itxakayamai keskai
 ana pehairakubaĩmisbuki.
- 19 Hakia hunibu txakabu hiwekubaini
 meshu merã kai hawa unãma
 hawaraki huti imisbu keska
 haska wakĩ txakabuwakĩ kaneaibu tsuã unãbumahairaki.
- 20 Epaã, mĩ ē bakewē taeshũ
 pes shũ ē yusiã ana nĩkakĩ pehaira wawe.
- 21-22 Mĩ ekiri tapiaĩ mĩ yura hawa isĩ teneama
 ē yusiã shinaĩ mĩ hawē hiwekũkaĩtiruki.
 Hawa benuama hakimama shinãkĩ
 mĩ huĩti uke merã ē yusiã netã pewakubaĩwẽ.
- 23 Haskakĩ hiwea kayabi mĩ bitiruwẽ taeshũ
 hawara betsa mai anua mĩ betxipaiai
 binumakĩ mĩ shinã pe mekekubaĩshãwẽ.
- 24 Txanitxakakĩ mĩ yuiarã, txakabuharaki.
 Ha henekĩ haska ana shinãyamakubaĩshãwẽ.
- 25 Huni txakabubũ betsa betsapa haikaimas shinãmisbu inũ

- tsuāra mia uīturuwē taea
 hatuki hawa dateama hariri mī kai
 txītuāma pe besti shinākubaini hiwekūkaīwē.
 26 Haska hiwekaīkī hanira mī kai
 bebūkiri shinā pewawe.
 Haskai bai tanai nishū
 txakabuwakī mī kanetirumaki.
 27 Kanekī bai txakabu txibanū, iwanā, shināma
 pepas txibākī heneyamakubaīshāwē.

Aību txakabukiri yusinikiaki, na hātstarā

- 5** ¹ Epaā, ē unanepa hātxa nīkairawe.
 Haska eā ē tapini miari yusinū pes shū ea nīkawe.
² Na habiatīā haska tapitā shinā pewai
 unanepā hātxa unātā mī hawē hātshashanaii.
³ Eska mia yuinū ea nīkawe.
 Aību hawērua beneyabia kemui hawē hātxa kemutapatunā,
 piti sheni pepa mī betxipaimis keskatū binutiruki.
⁴ Hakia hawē hiwea txakabu eskaki.
 Tsuara ha aību haska parananāmis
 hawē hātxa ana hawēruama
 ni pei mukahaira keska inū
 nupe kenu dabeya keskawē hatu meshteabu
 isīhairamisbu keskaki.
⁵ Ha aībū hatu iyukinā,
 hau habe mawai kanū hatu iyumiski,
 hawa hatu niti akama hanu mawa maiwamisbu anu hatu iyukinā.
⁶ Ha hiwea kayabi baiwē kai hawa pe shināma
 hawē hiwea mestēmawē taea
 hawē nuitiruma inū hawa unāmaki.
⁷ Haskawē taeshū epaā, ē hātxa ea nīkatā
 ē yusīti hātxa hawa heneyamakubaīshāwē.
⁸ Ha aībū hiwea anu hari mī kemashīkē
⁹ haska mī hiweawē bari itxapa daya txakayamakūkaīkī
 mī mabu itxawakubainaya
 nawa betsa hawa miwē nuiama
 miki sinatakī mia mebītiruki.
¹⁰ Haskakē dasibi mī daya pei inū hawara mī dayaima
 hau nawa betsā biyamashanū
 ha aību txakabu anu hawa hari kemayamashāwē.
¹¹ Hakia ē hātxa danaī aību txakabu anu mī kakūkaīmis

- atimas mĩ hiwea keyui
 mĩ yura unāshubira babakūkaiĩ
- 12 hanushũ ibubis shinaĩ: “Ea yusĩkĩ nemabiabu
 haskakĩ hatũ yusiã ã danākubainimamẽ?
 Ewẽ nuikĩ ea nemabiabu haskakĩ ã hatu nĩkama ikũkainimamẽ?”
- 13 Huni yusinãbũ ea yusiãbu ã hatu nĩkama ikimaki.
 Hanua ea unãmabiakubainabu ã hatu danaĩmaki.
- 14 Enabu dasibibũ ea uiaĩbũ
 txakabu mei ã hawẽ benui pemahairashina shinaĩ ã dakehairaii”,
 iwanã,
 “Aitĩ itxakayamakĩ mĩ yuikubaĩshanaii.”
- 15 Hakia ã hãtxa nĩkakubaĩwẽ.
 Haskawẽ taea mĩ ainã, txatxa ũpash pepa habai keskaki.
 Txutanamekatsi ikĩ mĩ ũpash manuai keskakinã, mĩ aĩ besti
 txutakubaĩshãwẽ.
- 16 Ũpash pepa bai namaki hukakĩ txakabuwa keskakĩ
 aĩbu betsawẽ kemukĩ mekĩ
 mĩ hura txaka wama mĩ aĩ besti txutakubaĩshãwẽ.
- 17 Mĩ ainã, mina bestiki, betsanamarã.
 Hau huni betsã mĩ aĩ txutanũ
 mĩ aĩ yunuama mina besti wakĩ txutakubaĩshãwẽ.
- 18 Txatxa ũpash pepawẽ kemukĩ nũ betxipaimiski.
 Mĩ aĩ berunãtũ mĩ biai
 Deusũ mia inãni habe mia duaya
 habe besti benimakũkaĩshãwẽ,
 ha txatxa ũpash mĩ betxipaimis keskairã.
- 19 Txashuwã bake hawẽrua pishta keska
 mĩ ainĩ yura hawẽrua mĩ betxipaiai
 mia damãbauna hinĩ bitã benimakĩ
 ha besti txutakubaĩshãwẽ.
- 20 Epaã, haskai hawa shinãma
 aĩbu huni betsanawẽ mĩ kemukũkainai?
 Haskakĩ aĩbu mĩ aĩma
 ikutã hawẽ txutxu damãkĩ mĩ mekubainai?
- 21 Huni tibi mapushũ akubainaibu
 haska akaibu Senhor Deusũ uĩkĩ
 hawa hakimama shinãkubaĩmiski.
- 22 Huni txakabũ ibubis hawara txakabuwamisrã,
 hawẽ yura txakabũ atxitã
 dispiwẽ neakĩ akawamamisbuki.

23 Hanua nemati hãtxa tapiãma
danãmisbuwẽ taea mawa kayabimisbuki,
patapa nĩkaismahaira benuirã.

Huni betsã pei biãyukatsis ikai betsã merabewatimakiaki, na hãtxarã

- 6** ¹Epaã, nawa anua mĩ haibũ hawẽ pei biãyukatsis ikaya
merabewakĩ nawa mĩ yuishuna pei inaĩmashũ
txipu nawã hawẽ pei mia yukatiruki,
mĩ haibũ pakamawẽ taeshunã.
²Miã yunukĩ mĩ hãtxawẽ yubakĩ
ibubis mĩ kaneimawẽ taeshũ mia ma atxiaki.
³Epaã, haskatũ ma mia atxia kaĩkatsirã,
ibubis nawa pakakatsi ikama mĩ haibu eska wawe.
Harakirira mĩ haibũ mia hãtxa txakabuwatiru dateama
hawaira mĩ haibũ hau pakanũ
ha bebũ ka dãti ishũ yukakĩ ea a txakayamawe.
⁴Ushariama inũ hawa huĩrukuãmahaira
⁵txashu piayabuki datei pashamis inũ
peiyabu birũki datei pashai nuyakaĩmis keska kaĩ
mĩ hawaira pewatiruki.

Txikishbu haska yusiãwẽ yusĩtikiaki, na hãtxarã

- ⁶Txikishbuũ, ea nĩkakãwẽ.
Unanẽ hawẽ piti arumis bushũ uĩtãkãwẽ.
Haska wamisbu uĩkĩ shinãkĩ
habũ dayakiri tapĩkãwẽ.
⁷Ha unã shanẽ ibuuma inũ hatũ yununika hayamabia
ibubis shinaĩ dayatxayamisbuki.
⁸Bariã hatũ piti bitã bitãkĩ
hatũ kini anu arukĩ mata wamisbuki,
yurabũ hatũ yunu tsekashũ arumisbutianã.
⁹Txikishbuũ, askaira ana ushayamakãwẽ.
Mã usharã, hatiã bestõtã mã beniai?
¹⁰Usha paẽ matu atxia tinĩtãtani
shuikukui petã besti mã ushakatsis ikai?
¹¹Txikishi mã hawa dayamawẽ taea
hawa hayama mã nuitapakũkaĩshanaii,
huni daya hayabumã matũ mabu matu biãbaina keskairã.

Huni txakabubũ hatũ akarã, eskakiaki, na hãtxarã

- ¹²Huni txakabubũ hatu txakabuwamis pe shinãma
txanitxakakĩ txani besti hatu yuibaũmisbuki.

- 13 Hatū shinā txakabu hatu unāmakī
 hau txakabuwanūbū
 beruwē hatu yuikī hatu shetxiku akī inū
 hatū taewē hatu timakī inū
 hatū metutiwē hatu metukī hatu unāmamisbuki.
- 14 Hatū shinā txakabuwē taea
 shinā txakabuwakī haska shinākubaīmisbuki,
 hau detenamenūbū hawara huni betsā hakiri txakabu yuishu
 hatuki txanikī hatu sinatamairā.
- 15 Haskamisbuwē taeshū habu kupikinā,
 txakabuhairawē hatu bika tenemakī
 hawaira betsupe ika keska wakī
 hatu txakabuwakī yamawakī keyushanikiki,
 hawawē ana kayatima hatu wakinā.

Eska tibi Senhor Deusū danātxakayamamiskiaki, na hātẓarā

- 16 Txakabu betsapa betsapa akī 6 kasmai 7ki amisburā,
 Senhor Deusū hatu uī betxipaiama danātxakayamai
 hatuki sinatahairamiski.
 Haskakiri matu yuinū ea nīkakāwē.
- 17 Iubis kēmisbu inū,
 txanitxaka bestimisbu inū,
 hawa txakabuamabiakē
 hatū mekēwē hatu tenāmisbu inū,
- 18 hawē hatu txakabuwanū ika
 huni betsaki yubakamisbu inū,
 hamapai txakabuwaibu hatu merabewanū ika
 kushibaīmisbu inū,
- 19 huni betsā txakabuwashu hatū hawa uiāmabia
 txanitxakai shanē ibuki txanimisbu inū,
 betsabu hau sinatanamenūbū
 hatu txaniwē parāmisbu
 habu dasibirā, hatuki sinatakī
 Senhor Deusū hatu kupishanikiki.

Aību mī aīma txutakatsi shinātimakiaki, na hātẓarā

- 20 Epaā, mī ē bakewē taeshū
 mī ibu huni inū mī ibu aībū yunuti inū nemati hātẓa txibākī
 nukū yusiā danāyamakubaīshāwē,
 shinākubaini hawa hakimamarā.
- 21 Teuti teua keska wakī
 mī huīti anu netātā hakimayamakūkaīshāwē.

- 22 Hatunã, hanira mĩ kai mia mekeshũ iyukĩ
hanu mĩ ushai anu mia mekea inũ,
usha mĩ besteãyã ana mibe hãtxai keskakĩ
mia shinãmakubaĩtiruki.
- 23 Txanima ha yunuti hãtxa inũ ha yusĩti hãtxarã,
mĩ kai anu bĩ ewapa dekua txasha keskaki.
Mĩ kaneai nemakĩ mia pewaibu inũ hawẽ shinãmati hãtxa mia
yusiaĩbu
txibaĩ hiwea kayabi mĩ hayashanaii.
- 24 Haska inũ, aĩbu betsa txakabu
huni tibibe txutanamemisbũ hãtxa hawẽruawẽ mia parãtirububia
nukũ yusiã hãtxa shinãtã mĩ hawẽ nematiruki.
- 25 Ha aĩbu hawẽruatũ mia uĩkĩ mia kemumabiaya
hawẽ yurawẽ kemukĩ shinãyamakubaishãwẽ.
- 26 Ha inũ, aĩbu hininipa beneumatunã,
txutanamekĩ hawẽ piti besti benai yukamisbuki.
Hakia aĩbu beneyatũ hawẽ bene parãtã
huni betsa txutamatanã,
mĩ hawara mia keyu biãtiruki.
- 27 Huni betsã txi dekẽ ikuarã,
hawaira hawẽ tari menumiski.
- 28 Ha inũ, huni betsa txi dekẽki paia
hawaira hawẽ tae menuriamiski.
- 29 Habiaskariai huni betsã aĩ beneyabiakẽ
habe txutanamemisrã,
txanima hawẽ kupiti bishanikiki,
txi dekẽ ikua keskairã.
- 30 Huni betsa bunihairakĩ pinũ, iwanã,
piti yumetsutã pikẽ hawa haki sinatatimaki.
- 31 Hakia hune yumetsuaya betxitã atxiabu
ha hunĩ hawara hatuna yumetsushurã,
hau 7ki hawẽ mabu hau ana ibu inã keyunũwẽ,
dasibi hawẽ hiwe anu mabu hawara haya inã keyukinã.
- 32 Hamẽ unaĩsmapatunã,
aĩbu beneya tsuãra txutairã,
ibubis hawẽ hiwea txakabuhairawaikiki!
- 33-35 Hawẽ benẽ yaushikĩ unãtã

haki sinatairã, txi keskaki.
 Ma txakabuwakenã,
 hãtxawẽ inũ inãkuĩti itxapawẽ
 tsuã nemakĩ daewatirumaki.
 Hawẽ txakabu bene hakimakatsi ikama
 dete dete akĩ dake watã nitxĩshanikiki.

Aĩbu beneyabiatũ mia txutamakatsis ikai unãmatikiaki, na hãtxarã

- 7** ¹Epaã, ã hãtxa nĩkakĩ
 ã yunuti hãtxa shinaĩrakubaĩshãwẽ.
- ²⁻³Haska mĩ beru yaushikĩ mĩ pe mekemis keska wakĩ
 ã yunuti hãtxa inũ ã yusĩti hãtxa
 mĩ mekẽ anu dispiwẽ nea keska wakĩ
 mĩ shinã uke merã netã pewatã
 shinãkubaini mĩ pe hiwetiruki.
- ⁴Unanepa hãtxakiri shinãkĩ:
 “Unanepa hãtxawẽ mĩ hawẽ hãtxatirurã, mĩ pui keska wawe.
 Hawaira tapĩtikiri shinãã,
 mĩ haibu aĩbu keska wawe.
- ⁵Mĩ hatu haska warã, aĩbu beneyabũ hãtxa hawẽruawẽ
 mia txutamakatsi ibiaibũ
 unanepati hãtxa inũ hawaira tapĩti shinã
 mĩ hayawẽ mĩ pashatiruki.
- ⁶Shaba betsatiã ã hiwe hanu uĩti shui bepẽshũ hune ã uiãyã
- ⁷berunãbu hawa shinã pepa biriabuma ea daĩbainaiibu
 hatube berunã betsa unaĩsmapahairari kai ã betxia
- ⁸⁻⁹ma bari kai meshuaya ha berunã bai tanabaini
 bai betsa ketãbaini kapukebaini
 aĩbu paranananikatũ hiwekiri kayãbis kaya
- ¹⁰ha aĩbu hawẽ hiwe anua ha berunãki nukunũ ika
 tashnikirani hawẽ batxi inũ hawẽ besu hawẽrua
 hininipa beneuma keska
- ¹¹bebũkiri hawa shinãma hawaira hãtxai
 inũ hawẽ hiwe anu dayaisma
- ¹²mae ewapa anu bai inũ praça bai kesha tibi anu nikũkaĩkĩ
 ha dukũ huni huai atxikatsi manakubaĩmis ha berunãki nukutã
- ¹³ikushũ hãtsu hãtsu atã hawa dakeama yuikĩ:
- ¹⁴“Haska ã yubakashina
 ikis ã yushĩ deus daewati ina sheni ã hatu kuamakĩ keyushuki.
 Ë ma piti hayaki.
- ¹⁵Haskawẽ taea miki nukunũ ika ã tashnikiranaii.

- Haska betxitanũ ika hukirã ẽ ma miki nukushuki.
- 16 Egito anua tari hawẽruawẽ
ẽ dakati bebekãkĩ pewatã
- 17 mirra inũ aloés inũ canela sheni inihairawẽ ẽ txa abirãshuki.
- 18-20 Ẽ bene hanumaki. Nãta txai kashiãki.
Pei itxapa bushiãwẽ taea ushe babekeriamakẽ
txĩtũriamawẽ taea
ẽ hiwe anu kanãwẽ, haria penariama
meshu hirabi txutanamei betxipainamei
nũ benimanunã”, akĩ
- 21 hãtxa hawẽruawẽ yuikubaĩkĩ heneama
ha berunã hawẽ shinã betsa wa
- 22 ana hawa shinãma habe ha itxũ kaimaki.
Ina awa tesenũ ishũ hawa unãma
dispiwẽ neshashũ ninibaĩkĩ iyumisbu keska inũ
txashu birũ merã hikia
- 23 pia kuĩwẽ tsakakĩ pishtxakash amisbu keska inũ
peiyabu hui hisĩ txaipa biruãbuki hikimisbu keskairã,
ha berunãtũ aĩbu hininipa txibaĩ
mawai kaikiki, hawa unãmarã.
- 24 Haskakẽ epaã, ea nĩka pewakĩ
ẽ hãtxa shinãkubaĩshãwẽ.
- 25-27 Ha aĩbu hininipã hiwe anu kai
hawẽ bai tanabaini itxapa mawamisbuki.
Aĩbu hininipã hatu iyushũ txakabuwaya
huni itxapa ma debuabuwẽ taeshũ
haska aĩbu hininipã hatu amisbu shinãkĩ
miãri kanei hatxũ kayamashãwẽ,
ha baiwẽ kai mawai benukatsi ikamarã.

Unanepã hatu tapĩmakatsi hatu kenamiskiaki, na hãtxarã

- 8** ¹ Ha unanepa hãtxa huni keskatũ
hawẽ hãtxa tashnimakĩ hatu tapĩmakatsi ikĩ hatu kenamiski.
Ha tapĩmanika hãtxa huni keskatũ
hawẽ hui kaĩmakĩ hatu nĩkamamiski.
- ² Unanepa hãtxa inũ tapĩmanika hãtxã hatu nĩkamamisbuki,
mananãshũ inũ bai kapukea anu niti ishũ yuikinã.
- ³ Mae ewapa mishki kenebaunibu
hikiti shui hawẽ beputi anushũ
hatũ hui nĩkamakĩ hatu yuikĩ:

- 4 “Hunibuũ, matu inũ matũ bakebu anu ẽ matu hãtxa waii.
 5 Mã berunã hawa tapĩriabuma inũ unaĩsmapabuũ,
 haskai mã unanepatiru inũ mã nĩkanikatiru ea tapĩkãwẽ.
 6 Hãtxa pepa putatima hatũ ẽ matu merabewatirã,
 ẽ eaki. Nĩkakãwẽ.
 7 Haska ẽ matu yuiiai txanimaki.
 Txani hãtxa yuiaibu ẽ betxipaismaki.
 8 Dasibi ẽ hãtxarã, yui kayabiki,
 haska ẽ matu yuiiai ẽ kanetirumarã.
 9 Habũ itxapa shabakabi tapĩtirubu inũ
 shabakabi nĩkatirubunã,
 ẽ hãtxari shabakabi pepa nĩkakĩ
 hawa ẽ kaneama nĩkamisbuki.
 10 Ha dukũ benakinã,
 yusĩti kayabi inũ tapĩti kayabi
 benakĩ tapĩkubaĩkãwẽ.
 Haska mĩ tapiainã, mane prata inũ
 mane ouro betxipaibiamisbu binuhairaki.
 11 Unanepati hãtxarã,
 hawẽ hiwei pehairakũkaĩkĩ
 hamapai mabu nẽkati hawẽrua kushipahairabiakẽ binuaki.
 Hamapai mabu sharabu haya mã hawẽ kemubiamis
 ha unanepati hãtxã dasibi binuaki.”
- 12 Ea huni keskai unanepa hãtxakĩ yuikĩ:
 “Ea unaneparã,
 ẽ haibu tapĩhairanikabe ẽ habe ketashameaki.
 Habe merabenaĩ ẽ hawa ariama
 nuku dabe yubakakĩ pe shinãtã
 pehaira nũ yusĩmiski.
 13 Senhor Deuski datekĩ duawakubaĩkinã,
 txakabu danaĩ mĩ haki sinatatiruki.
 Eanã, nati txakabu ẽ danãmiski:
 ibubis keaĩbu inũ, ha:
 ‘Ë eã besti hamapai unã keyuaii’, imisbu inũ,
 hiwe txakakubaĩmisbu inũ,
 txanitxakakubaĩmisbu eã ẽ hatu danãhairamiski.
 14 Txakabu unãti wanika inũ
 pepa unãti wanika kushiparã, ẽ ea bestiki.
 Ë unã keyuaiwẽ taeshũ
 bebũkiri hawara ẽ akatsis ikai yubakatã
 ẽ akubaĩmiski.

- 15 Ewē taea shanē ibui kushipakī
hatunabu shanē ibushūkī pe hatu yunukubañtirubuki.
- 16 Ewē taea mai pakea anua
shanē ibubu inū, hatū bakebu inū, shanē ibu beshmasbū
hawara pe inū hawara txakabu
hatunabū akaibu pewē besti hatu yunukī unāti watirubuki.
- 17 Tsuabūra ea betxipaiaiburā,
eāri ē hatu betxipaimiski.
Tsuabūra ea benai eki nukumisbuki.
- 18 Ea benakī ea shinaību
pewē hatu manakukī hatū hiweti mabu pepa
inū benimai hiweti ē hatu inākī duawamiski.
- 19 Ea nīkakī tapiāiburā,
pehairawē ē hatu manakukī inākatsis ikairā,
ha ouro mane has inū prata mane has binuhairaki.
- 20 Ē ea unanepa kairā,
bai pepa yushtumawē kakī
hawa hatu kanemama yunuti kushipa
ē hatu unāti wamakubaīmiski.
- 21 Tsuabūra ea betxipaiaiburā,
hawena ē inaiī, hamapai pepa bitā
hawē hiwe anu arukī hau itxawashanūbunā.
- 22 Senhor Deusū mai inū nai dasibi
dami wakī taewariama
ea dukū ea tashnimaniki, ē unaneparā.
- 23 Mai dami wariama ea dukūhaira ea dami wakī taewaniki,
hawa mai anu betsa tashniriamahairatianā.
- 24 Ianēwā tibi hayariama inū,
hene tibi inū hanua txatxa beai ūpash tibi habariama
ea dukū tashnimatā Senhor Deus ea hayaniki.
- 25 Mati keyatapa inū mawa tibi dami wariama
ea dukū tashnimatā Senhor Deus ea hayaniki.
- 26 Ha mai hirabi anu bai wati tibi inū,
ha mai mishpu bitā mai hirabi ha dami wani ariamabia
ea dukū ea tashnimaniki.
- 27 Natukā nai namā ianēwā dami wariamakē
ha bebū ea dukū ē hayai taeniki.
- 28 Nai anu nai kuī dami wariama inū,
ianēwā hanua hene tashniai dami wariama inū,
- 29 ianēwā kebēkī hawē kesua kesha tibi pewariama inū,
mai haki dakati pewariama

- 30 earã, habe ketashamekūkaini
 hawa pashkama Senhor Deusbe ea unanepa hanu ã habe iniki.
 Ewẽ benimakūkainaya
 Senhor Deus bebunua bari tibi hawa pashkama
 habe benimai ã beyuskūkainiki.
- 31 Deusū hunibu bawaiwẽ taea
 habu shinaĩ hatuwẽ ã benima txakayamakūkainiki,
 mai hirabi hiwemashinawẽ taea haki beyuskūkainirã.
- 32 Ea unanepa ã matū epa keskaki.
 Natiã ea nĩkairakãwẽ.
 Ë akubaĩmis ea txibaĩ
 mã benimakūkaĩshanaii.
- 33 Ea unanepakiri ã matu yusiaĩ nĩkakĩ tapĩkĩ
 ea danãyamashãkãwẽ.
- 34 Earã, ã bepẽmanaki.
 Tsuabura ea anu hushũ
 dasibi ã yusiã bari tibi ea nĩkakubaini txĩtuãma
 ã hatu mekea haya habũ ea nĩkai benimakubaĩshãkanikiki.
- 35 Tsuãra ea benai eki nukutanã,
 hatũ hiwea kayabi bishãkanikiki,
 haska Senhor Deusū betxipaimis txibãmiswẽ taeshunã.
- 36 Hakia tsuãra txakabuwakĩ
 kanetã ea henebainirã,
 hawẽ hiwearã, ibubis txakabuwashãkanikiki.
 Hatũ ea danainã,
 hawẽ mawa betxipaikiki”, anikiaki.

Unanepa inũ unaĩsmapakiri yusinikiaki, na hãtxarã

- 9 ¹Unanepã hawẽ hiwe wakĩ
 7 txibu hawẽrua nitxĩkĩ kushipa watã
- ²hanushũ berunãbu hatu yusinũ, iwanã,
 piti hawẽrua tibi hatu pimakatsi hawẽ ina deteshũ
 hanushũ ha nushuti vinho pepa pewatã hakishũ piti
 tapu hatu pewashũtã
- ³hawẽ tsumabu mati mapetã
 mae ewapa anu hiweabu hatu
 sai akĩ eska hau hatu yuitanũ yuikĩ:
- ⁴“Berunã tapĩsbuma inũ unaĩsmapabuĩ,
 neri bekãwẽ.
- ⁵Piti ã matu pewashũshu inũ
 vinho pepa ã matu pewashũshu

- pikĩ neshui bekāwē.
- 6 Tapĩhairanika hātxa ana danāma
tapĩhairatā hiwekubaĩkāwē,
haska tapĩhairai hiwemisbu keskai hiweirā, hatu atākāwē”, aka
bushũ
- 7 tsuara merabewakatsis ikĩ hatu pewabiabu
huni txakabubu hawaira sinatamis
hawa haska tapĩkatsi ikama
haki hātxa txakabuhairai
haki kashe bestitirubuki.
- 8 Habu kashei hawaira sinatamisbu nemakĩ
mĩ hatu tapĩmapaia
miki sinatakĩ mia danā bestishākanikiki.
Hakia huni unanepa nemakĩ mĩ tapĩma
shinā pewatā miwē benimatiruki.
- 9 Hamē huni unanepa mĩ yusiā nĩkakĩ tapĩhairai
ana unanepa txakayamashanikiki.
Huni pepa mĩ yusiā mia nĩkatā ana itxapa tapĩshanikiki.
- 10 Unanepai taekinā, Senhor Deus ha dukũ nĩkatā duawakubaĩtiki.
Deus meribi pepahaira mĩ unainā,
hawaira tapinika mĩ ikũkaĩtiruki.
- 11 Tsuara ewē taea unanepairā,
hawē hiwea bari itxapa hiweshanikiki,
Deusũ ana hiwemakubainarā.
- 12 Mia mĩ unaneparā,
hiwei pekĩ pepa besti mĩ bikubainaii.
Hakia patapai mĩ nĩkaismamisrā,
harā minaki, txakaburā,
mĩ hawa biama ishanairā.
- 13 Tsuara nĩkaisma pataparā,
aĩbu txakabu unaĩsmapa
hawa unāma txani besti yuimis keskaki.
- 14 Mae ewapa mananā anu
hawē hiwe beputi anu shabakā tsauti anu tsaushũ
- 15 hunibũ hawa shināma
hatũ shinā pepawē bai tanabaini buaibu

ha nīkaisma patapa aību keskatū hatu kenakī:

16 “Berunā tapīriabumaā,

neri bekāwē”, akī

habū pe shinābuma hatu yuikī:

17 “Ūpash yumetsutā akarā, pehairaki.

Misi huneshū piarā, nuehaira mī unaiī”,

akī hatu yuia

18 ha aību keskatū hatu kena bumisburā,

habu unaīsmapabu hari pe dabanē mawa kayabi anu buaibu hawa

unābumaki.

Salomāonē yusīti hātxa kene pewakubainibukiaki, na hātcharā

10 ¹Salomāonē unanepa hātxa nīkakāwē.

Hawē bake unanepatū hawē epa benimawamisbuki.

Hakia hawē bake nīkaismatū

hawē ewa kashamakī punu nuka wamisbuki.

2 Mabu besti itxawakī hatu parātā itxawairā,

hawē pe hiwetirubumaki.

Hakia haska Deusū betxīpaiiai pepa besti txibākubaīmisburā,

mawa kayabi anu kama piskutirubuki.

3 Huni pepabu buniaibu

Senhor Deusū merabewakī

hatu piti inākī bunimamamiski.

Hakia huni txakabubu hawara piti pepawē kemuaibu

Senhor Deusū hatu yaniwamaismaki, kupikinā.

4 Tsuara eskarabes dayamis

hawa hayama nuitapakubaīmisbuki.

Hamē tsuara daya txakayamamisburā,

dasibi hayakubaīmisbuki.

5 Unanepabū mibāshū

bari tibi hushiaī tsekashū

hatū hiwe anu arumisbuki.

Hakia mibā biaimashū

tsuara haki petxitā biama benushinarā,

txipu nuitapai ea iki dakemisbuki.

6 Huni pepabu hatū pepawē Deusū hatu duawamiski,

hawě pepawě manakukinã.
 Hakia huni txakabũ bemakis hatu pewabiakĩ
 uke merã txakabu shinaĩ hatube detenamemisbuki.

7 Huni pepa uĩkĩ Deusũ duawamis
 betsabũ hawě pepa shinãkĩ hakimaisbumaki.
 Hakia huni txakabukiri hawaira hakimamisbuki.

8 Unanepabunã, yunuti hãtxa pepa
 hawaira nĩkamisbuki.
 Hakia habu patapakĩ hãtxa txakabu yuimiburã,
 hawaira txakabui benushãkanikiki.

9 Tsuabura pe hiwekĩ
 hawa txakabu meisbuma
 hawaki dateama unanuma hiwekubaĩmisbuki.
 Hakia tsuabũra txakabu mekĩ hunebiamisbu
 hatũ txakabu shabakabi betxitã hatu dake washãkanikiki.

10 Tsuãra huni betsa parãmakĩ
 beruwẽ hatu unãmakĩ
 hatukiri shetxiku amisrã,
 unãtã hatu itxakawakĩ hatu nuitapawamisbuki.
 Unaĩsmapatũ pe shinãma
 hawaira hatu hãtxa yuibauni txanikaũmisrã,
 hawẽ txakabuwẽ taeshũ
 hakiri pe shinãma hatu itxakawashãkanikiki.

11 Huni pepabũ yusĩti hãtxa pepawẽ merabewakĩ
 Deusũ hiwea kayabikiri hatu tapĩmakubaĩmisbuki.
 Hakia huni txakabũ bemakis hatu pewabiakĩ
 uke merã hune shinã txakakĩ
 hatu txakabuwamamisbuki.

12 Dananãkũkaini sinatanamei detenamemisbuki.
 Hakia huni nuikipanã, hawara txakabuwashinabu
 hatu daewatã hatũ txakabu hakimawatirubuki.

13 Unanepa hãtxakinã,
 hãtxa unanepa yuimisbuki.
 Hakia tapĩ pewaisbuma
 unaĩsmapatũ hawẽ hãtxa pe mekeama

txakabu yuiaibuwẽ taeshũ
danaĩ haki sinatakĩ hatu kakush kakush amisbuki.

- 14 Unanepabũ hawẽ unanepati hãtxa mekekĩ
hawaira yuisbumaki.
Hakia unaĩsmapabũ hatũ hãtxa hawaira yuikĩ
mese wakĩ hatu sinatamamisbuki.
- 15 Huni mabuyabunã, tsuãra hatu txakabuwaibu
hawẽ peiwẽ pakakĩ hatu nematirubuki.
Hakia nuitapaibu tsuãra hatu txakabuwabu
hawaumawẽ taea hawa hatu nematiruma hawawẽ
pashatirumaki.
- 16 Huni pepabu dayakubainaibu
manakuti pepa bitã hiwea kayabi hayashãkanikiki.
Hakia huni txakabubu daya peama kanemisburã,
hatũ manakuti birã, txakabui pikumisbuki.
- 17 Tsuãra kaneaibu pe hatu yusiãbu nĩkamisburã,
pe hiweshãkanikiki, hawa benuamarã.
Hakia pepa hatu yusiãbu danãkĩ nĩkaisbuma
hatũ hiwea benushãkanikiki.
- 18 Txanitxakamisbu hune mia danaĩ sinatabiai
mia hawa yuiamaki.
Hakia unaĩsmapabu tari hãtxabiaibũ hawenamabia
dasibi ikaibukiri hatu yuibaũmisbuki.
- 19 Tsuãra hawara tibikiri yui hãtxa txakayamakinã,
kanekubaĩmisbuki.
Hakia unanepaburã, mawaira hãtxaisbumaki.
- 20 Huni pepabũ hãtxarã,
mane prata karu pepa keskaki.
Hakia huni txakabubũ shinanã,
hawa pemahairaki.
- 21 Huni pepabũ hawẽ hãtxawẽ hatu yusĩkĩ
itxapa hatu tapĩmamisbuki.
Hakia huni unaĩsmapabũ
pepa shinãkĩ katutiruma mawamisbuki.

- 22 Senhor Deusũ tsuara hatu duawakinã,
mabu pepa itxapa keska hatu inãkĩ benimawamiski,
hawa hatu bika tenemakĩ isĩ tenemamarã.
- 23 Huni unaĩsmapatũ txakabu tibi wakubaini
hawẽ besti benimakũkaĩmiski.
Hakia huni unanepa hawẽ unanepawẽ benimamiski.
- 24 Huni txakabubu hawara huriamabiakẽ
haki datehairamisbu hatuki nukuai meshãkanikiki.
Hakia hawara huni pepabũ haska betxipaimis uĩshãkanikiki.
- 25 Niwe kushipahaira shubi shubi ibirãkĩ
huni txakabubu yamawakĩ keyushanikiki.
Hakia huni pepabunã, hawa meama
hawama hiwekubaishãkanikiki.
- 26 Huni txikishbu hawẽ tsumapã hatu yunubia ashuaĩsmarã,
bimi bũkash piabu hatũ sheta mashesh wakĩ
txakabuwamis keska inũ,
txi kuĩmã hawẽ beru hatu betxeshkĩ
txeshãwãmis keskabuki,
tsuã hatu betxipaiamarã.
- 27 Senhor Deuski datekĩ duawakubainaibu hatũ hiwea txaiapa
hayayushãkanikiki.
Hakia huni txakabubu hatishuĩra hiweama ishãkanikiki.
- 28 Huni pepabũ hatũ manakuti pepa huaya bi benimashãkanikiki.
Hakia huni txakabubũ hatũ manakuti pema huaya
benu bestishãkanikiki.
- 29 Senhor Deusũ hatu mekekinã,
habũ pepa wakubainaibu hatu mekemiski.
Hakia habũ txakabuwakubainaiburã,
Senhor Deusũ hatu kupikĩ yamawamiski.
- 30 Huni pepabu hatũ hiwea
betsa taska kane hayama ishãkanikiki.
Hakia huni txakabubu na mai anu hiwei ikibi ikama ishãkanikiki.
- 31 Huni pepã kesha anua hãtxa unanepa tashnimiski.

Hakia habū txakabu yuikubaĩmisbu
kupikĩ hatū hana meshtea keska wakĩ
hatu ne sewashanikanikiki.

32 Huni pepabū hawara pepa yuikĩ habū nĩkaibu hatu
benimawakubaĩmisbuki.

Hakia huni txakabubū yuikĩ
atimapa hãtxa besti yuikubaĩmisbuki.

11 ¹Hawē balançawē tana pewamarã,
Senhor Deusū danãkĩ betxipaismaki.
Hamē hawē balançawē tana pewamisrã,
Senhor Deusū betxipaimiski.

²Tsuara ibubis kēbiamis
hawara txakabu ashiã tashniaya dakeshanikiki.
Hakia habu ibubis hawa keĩsbumarã,
unanepaki.

³Huni pepabū hatū beya pepa tapĩtã txibãmisbuki.
Hakia huni txanitxakamisbū
ibubis txakabuwakubaini
hawē txani hãtxawē taea yamamisbuki.

⁴Senhor Deusū hanu unãti wakĩ hatu kupiaitianã,
tsuara mabu itxapayabia
hawa hatu merabewatĩrumaki.
Hakia tsuara hawē yunutiwē parananãma ikũkainairã,
mawa kayabi anua Senhor Deusū hatu pashawashanikiki.

⁵Huni pepabū kaneaibū
ha yunuti pepatū hatū shinã
hatu kayatapĩmakubaĩmiski.
Hakia huni txakabubū kanekĩ
hatū txakabuwē ibubis ana pikumisbuki.

⁶Huni pepabū yunuti pepa shinaĩ txakabu anua pashamisbuki.
Hakia parananaĩ huni betsã hawara bianū ika hawē kemumisburã,
hatū txakaburã, hawē yabukua keskaki.

⁷Hamē huni txakabu hiweshū
hamapai tibi itxawanū ishū shinãbiamisbu
mawai hakimai dasibi keyushanikiki.

- 8 Huni pepabu tsuāra hatu bika tenemaibu
Deusū hatu pashawakī merabewatã
hanushū huni pepatū shātukū huni txakabu
Deusū hatu bika tenemamiski.
- 9 Huni txakabū habe hiweabu
hawē hātxa bestiwē hatu nuitapawamisbuki.
Hakia tsuabura hatu itxakawabiabu
unanepa hātxawē pepabu
ibubis mekei pashatirubuki.
- 10 Huni pepabū hatū daya pepawē hamapai itxawaibū
mae anu hiwea dasibibu benimakubaïmisbuki.
Hamē txakabubu mawaibū
mae anu dasibi hiweabu benimai besimisbuki.
- 11 Huni pepabū hatū hātxawē hatu merabewakī
hatū mae pewakī ewawakubaïmisbuki.
Hakia huni txakabubū hātxa txakabuwaiwē taea
hatū mae txakabuwaya
yurabū henebaïmisbuki.
- 12 Pe shinaïsumã hatū haibuaibuki hātxa txakabumisbuki.
Hakia unanepaburã, haska shinaï hātxaïsumaki.
Pes bestikubaïmisbuki.
- 13 Huni txanikepatū hawa huneama
dasibi hatu yuibaūmisbuki.
Hakia huni pepatū hawara hune nīkatã
hawa hatu yuiama mekekubaïmisbuki.
- 14 Shanē ibu yununika pepamakē
ha txibaï hawenabu babui petirubumaki.
Hamē shanē ibū hatu meke pewakinã,
hawē merabewanika unanepa itxapabū merabewakī
yusī pewabu hatu nīkatã
hawenabu hatu piskumatiruki.
- 15 Huni betsã hatu pei biäyukatsis ikai inãbumakē
tsuāra yubatã inãmaïmarã, harã, nuitapashanikiki.
Hakia tsua haska shinãmakī amaïsmarã,
unanuma hiwetirubuki.

- 16 Aĩbuaibu duapa pepabu
betxipaikĩ hatu kēwākubaĩmisbuki.
Hakia tsuara yurabuki hawa dateama
hawē hātxa kushipawē hatu mesewatā
pei itxapa bi bestimisbuki,
tsua hatu kēwāmamarā.
- 17 Tsuara nuikipakĩ hatu merabewamiswē taea
ibubis pe hiwekūkaĩriamiski.
Hakia tsuara hatuki sinatai hatuwē nuisbumawē taea
ibubis hiwe txakariakubaĩmisbuki.
- 18 Hunibu dayatxakamisbu manakukinā,
parā bestishākanikiki, hawa pe ināmarā.
Hakia tsuara parananāma pepa wakubaĩmisburā,
hawē manakuti pepa ināshākanikiki.
- 19 Yunuti hātxa pepa kushipa txibākubaini
hiwea kayabi anu kashanikiki.
Hakia txakabu akaibu txibainā,
hawē taea mawa kayabi anu kashanikiki.
- 20 Tsuāra txakabu besti wanū, iwanā, shināmisbu
Senhor Deusū hatu betxipaiama danāmiski.
Hakia tsuāra hawa txakabu meisma
pe besti hiwekubaĩmisbu
Senhor Deusū hatu uĩ benimahairamiski.
- 21 Txanima kayabi huni txakabubu
hanu hatu kupiaitiā hani pashatirubumahairaki.
Hakia pepabu hawa hatu kupiama
hawama kaĩbaini pashashākanikiki.
- 22 Aĩbu hawēruabia hawa tapikĩ
pe shinaĩsmarā, hamēki.
Ina yawa hawērua wakatsi
ha mane ouro meitxikiti karuhairawē hamē
deuwatirubu keskarā.
- 23 Huni pepabū haska betxipaimis akinā,
pepa tashnimakubaĩmisbuki.
Hakia huni txakabubū hawa shināma haska betxipaiai

akĩ hatu sinatamamisbuki.

- 24 Tsuabura hawa yaushiana hawẽ hawara pashkatã inananãmisbu hatu inãmisbu binumakĩ itxapa bikubaĩmisbuki.
Hakia inananãma yaushimisbu hawa hayamai nuitapamisbuki.
- 25 Hawara haya yaushiana pashkatã hatu inaĩwẽ taea hatũ hawara Deusũ hatu inākubaĩmiski.
Tsuabũra hawẽ mabu hatu inãmis betsabũ hari inãriamisbuki.
- 26 Tsuabũra hawẽ shekiwã trigo hawẽ karu ana shekeshanũ, iwanã, yaushiai keskakĩ mekekĩ aruyukẽ hakiri hãtxa txakabu yuimisbuki.
Hakia tsuabũra hawẽ shekiwã trigo hawẽ karu shekema peiwẽ hatu inananãmisbu hatu duawamisbuki.
- 27 Tsuãra pewẽ hatu merabewakĩ duawaya haska aki pe hiwea uĩtã betxipaishãkanikiki.
Hakia tsuabũra txakabuwakubainaibu habia hawẽ txakabũ hatu atxishanikiki.
- 28 Mabu itxapa haya ha bestiwẽ hiwenũ ikubaĩmisbu ni pei shanatã niri imis keskabuki, benuirã.
Hakia hi hawẽ pei niri iki keyubiatã ana hukũkirãmis keskai huni pepabu bika tenebiatã ana hawa teneama pe besti hiwekubaĩtirubuki.
- 29 Hawenabube hiwea merabewakĩ hatu pe mekeama pashkakainima hawa hayama ishanikiki.
Hanua unaĩsmapaburã, unanepabũ hatu tsuma wakubaĩmisbuki.
- 30 Tsuabũra yunuti pepa kushipa txibaĩ hiwei petirubuki.
Yura betsa txakabubiakẽ tsuãra ha huni hawẽ shinã betsa wamakĩ

Deus txibāmairã, ha huni unanepaki.

31 Na mai anu hiweabu pepabũ
hatũ manakuti pepa biaibũ
habũ Deusũ hãtxa nĩkaisbuma inũ
txakabuwamisbu hatu manakukĩ
haska betxipaimisbu txakabuhairawẽ hatu kupishanikiki.

12 1 Tsuãra nemati betxipaikĩ txibainã,
habiaiwẽri unanepati hãtxa betxipairiaikiki.
Hakia tsuara nemakĩ yusĩbiabu danãmisburã,
unaĩsmapa bestiki.

2 Huni duapa pepabuwẽ taeshũ
Senhor Deusũ hatu duawakubaĩmiski.
Hakia yusĩti pe shinãma
parananãkĩ txakabu besti yui dakeisbumarã,
Senhor Deusũ danãkĩ hatu kupishanikiki.

3 Hunibũ txakabuwamisburã,
ha txakabunã, hawẽ hatu mestẽwãtirumaki,
hiwe txibu hayama keskarã.
Hakia huni pepabu hatũ hiwea mestẽwãti
hi tapũ uke merãhaira beshea keskabuki,
tsuã hatu betsetirumarã.

4 Aĩbu unanepa pepatũ hawẽ bene duawakĩ
shanẽ ibuhaira keska wa hawẽ taea kêtiruki.
Hakia hawẽ aĩ txakabutũ hawẽ bene duawakĩ merabewama
hawẽ hiwea txakabuamakĩ
nuitapawamiski, ana hatu shinãtima wamakinã.

5 Huni pepabũ hawara pepa besti akatsi ikĩ
ha besti shinãkubaĩmisbuki.
Hakia txakabubu paranã bestikatsi shinãkubaĩmisbuki.

6 Huni txakabubũ hãtxarã,
hanushũ hatu tenãti birũ keskabuki.
Hakia huni pepaburã,
hawẽ hãtxa pepawẽ taea
hamapai txakabu anua piskutirubuki.

7 Huni txakabubũ kanekubaini

hawē hiwea beshtekei mawamisbuki.
 Hakia pepabu hatū hiwearā,
 unanuma hiweyukubaĩmisbuki.

8 Tsuāra pe shinākī hawaira tapīhairanikarā,
 haburā, hatu kēwākubaĩmisbuki.
 Hakia tsuara tatima unaĩsmaparā,
 hawa hatu kēwāma danākubaĩmisbuki.

9 Tsuara kēwāma danābiaibū
 hawē tsumapā merabewakī dayashuna haskai
 pe hiwetirubuki.
 Hakia tsuara kēwābiakubaĩmisbu
 hawē piti itxapa hayamakē pematiruki.

10 Huni pepabū hatū inabuwē nuikī
 hatukiri shinākī pe mekekubaĩmisbuki.
 Hakia huni txakabuburā,
 hamapai tibiwē hawa nuiama
 hakiri shinaĩsbumaki.

11 Huni dayakaparā, hatū bai anu mibā
 piti hamē imiski.
 Hakia unaĩsmapatū hawa daya pepa akamarā,
 hawa piti itxapa hayatirubumaki.

12 Huni txakabubū hawara txakabu betxipaikī shināmisburā,
 hisī keskawē neshea hani pashatirubumaki.
 Hamē huni pepaburā,
 hi tapū txaipe haya keska
 hatū shinā pepawē kushipakī
 pepawakubaini mestenepa hiweabuki.

13 Huni txakabubū txanitxakamisbuwē taea
 ibubis hatū txakabuwē beshekea
 hani pashatibubumaki.
 Hakia huni pepabu txakabu anua kaĩbaini pashamisbuki.

14 Haska huni tibi hātxamisbu bishākanikiki,
 pe inū txakabu yuimisbu tibiwenā.
 Hanua haska akubaini dayakubaĩmisbu
 haskawē hatu pakarā,

txakabu kasmai pepa bishākanikiki.

- 15 Yusiā nīkaisma unaĩsmapaburā,
dasibi hawara akubainai:
“Ē pe hiweaki”, ishū shinākubaĩmisbuki.
Hakia huni unanepabunā,
huni betsā hatu merabewakĩ pe yusiaĩbu nīka pewakubaĩmisbuki.
- 16 Huni unaĩsmapabu hawaira sinatakĩ
hawa huneama shabakabi hatu uĩmamisbuki.
Hakia unanepabu hatu yuaĩ hatuki kashebiabu
nīkabiakĩ hatu dabaĩsbumaki.
- 17 Huni pepabū hawara ikaibu uĩ pewatā
txanima hātxa besti yuimisbuki.
Hakia huni txakabū hawara uĩ pewamabia
txanixaka bestikĩ yuikubaĩmisbuki.
- 18 Huni betsa hawa shināma
hatu hātxa txakabu yuikinā,
nupewē hatu txatxikĩ akawamisbuki,
hawa merabewamarā.
Hakia unanepabū hatu yusīkinā,
hatu merabewamisbuki,
dau pepa sheama keska wakinā.
- 19 Tsuabūra txanima hātxa besti yuimisburā,
hiwei ikibi ishākanikiki.
Hakia tsuabura txanixakamisburā,
hawē hiwea hawaira keyushanikiki.
- 20 Huni txakabū shinaĩ yubakairā,
txanixakai parananāmisbuki.
Hakia tsuabura unanuma hiweshū merabewakĩ
hatu yusiaĩbu nīkai benimamisbuki.
- 21 Huni pepatū hawa txakabuwaismakē
txakabū nuitapa watirumahairaki.
Hakia huni txakabū dasibi txakabu betsa betsapa amis
betsa wama dasibi haki dasi wabaĩ Deusū hatu kupia nuitapamisbuki.
- 22 Habu txanixakamisbu betxipaiama

Senhor Deusū hatu danāmiski.
 Hakia tsuabura hawa txanixama yui pewakubainaibu
 hatu uī hatuwē Senhor Deus benimahairamiski.

23 Tapīhairanika ibubis kēkī
 hawara shināki unaī shabakabi hawaira hatu tashnimashuīsmaki.
 Hamē unaīsmapabū hawa shināma
 hawara hātxa pema yuibaūmisbuki.

24 Dayakapā daya pe tapītā hatu yunushanikiki.
 Hakia habu txikishburā,
 huni betsā tsuma washū hatu dayamamisbuki.

25 Tsuāra hawara bika tenehairai huīti nishmai punu nukamisbuki.
 Hakia tsuāra hātxa pepawē bika teneaibu
 merabewakī hatu benimawatirubuki.

26 Huni pepabū habu ha dapi hiweabu
 hatu haibuwakī hatu yusīkī pewakubaīmisbuki.
 Hakia huni txakabubu hiwe txakai
 bai txakabu txibaī benumisbuki.

27 Huni txikish piaya kashunā,
 hawa tsakaisbumaki.
 Hakia huni dayakapa hiwearā,
 hamapai itxapa bitā hayamisbuki.

28 Yunuti pepa kushipa ha baiwē kairā,
 hawē hiweti hayaki.
 Hakia unaīsmapabu hiwei peisbuma
 hatū hiwea benui mawa bestimisbuki.

13 ¹Hawē bake unanepatū hawē epā nemati hātxa nīkashū txibākubaīmiski.
 Hakia bake habiaska beyai nīkaismatunā,
 hawē epā nemati hātxa danākī hawa txibaīsumaki.

2 Haska hāt-xamisbu tibi hatū manakuti bishākanikiki,
 pe inū txakabu yuimisbu tibiwenā.
 Hakia huni pubē detenamemisbunā,
 ana hatu detekī txakabuwanū ishū
 txakabu besti benakubaīmिसbuki.

3 Tsuāra hawē hātxa mekemis ibubis meketirubuki.

Hakia tsuãra hamapai yui hãtxawãmisrã,
hamẽ hawena besti benushanikiki.

4 Txikishbũ hawara betxipaikĩ bikatsis ibiai hawa bitirubumaki.
Hakia dayakapurã, hamapai hayakubaĩmisbuki.

5 Huni pepabũ txani hãtxa danãmisbuki.
Hakia huni txakabubũ hawara atimapa akai
uĩ hawẽ dakemisbuki.

6 Huni duapabu hatũ pepawẽ mekemisbuki.
Hakia hunĩ txakabuwakubaĩmisbu
hatũ txakabuwẽ keyui yamamisbuki.

7 Huni betsabu hawa hayamabia:
“Ë mabuyaki”, iki kẽmisbuki.
Hakia tsuara mabu itxapa hayabia shabakabi yuiama
nuitapai keska hiwemisbuki.

8 Yumetsubũ hau hatu tenãyamanũbũ
mabu itxapayabũ hatũ peiwẽ hatu daewatã
hawẽ hiwea piskutirubuki.
Hakia nuitapaiburã,
tsua hatuki sinatamawẽ taea hawa nĩkama hiweabuki.

9 Huni pepabu bĩ txashahaira keska benimamisbuki.
Hakia huni txakabubu bĩ nuka keskabuki,
hawa benima hayamarã.

10 Hunibu ibubis kẽkĩ hatu txakabuwamakubaĩmiski,
hatu detenamemakinã.
Hakia huni unaneparã,
keãma yusiã pepa nĩkamisbuki.

11 Dayai parananãtã mabu hawaira itxawamisburã,
hawaira hawẽ mabu keyushãkanikiki.
Hakia tsuãra unãshubira dayakĩ
mabu itxawakubainairã, ewawashanikiki.

12 Hawara akatsi shinãbiaya hamapai betsawẽ taea tea
atiruma unã huĩti nishmamisbuki.
Hakia haska uĩkatsis ikĩ shinãkĩ manakamis

tashniaya benimamisbuki.

- 13 Yunuti hātxa danākī pe shināma
hawara kanetā aitī itxakayamatiruki.
Hakia yunuti hātxa nīka pewatā txibākī
manakuti pepa bishanikiki.
- 14 Unanepā yusīti hātxa nīkairā,
hawē hiwea hayashanikiki,
ha mawawē datemis piskuirā.
- 15 Tsuāra pe shinākī akī pewabainaya
hunibū kēwāmisbuki.
Hakia parananaī txanitxakakubaīmisbu
ana haskatā petirubumaki.
- 16 Unanepatū bebūkiri pe shinātā hamapai amisbuki.
Hakia unaīsmapatū hamapai txakabuwakī
shabakabi hatu uīmakubaīmisbuki.
- 17 Hātxa bunika txakabunā,
hatū hātxa txani peama hatu txakabu tueshūmiski.
Hakia hātxa bunika pepā hatū hātxa pepa txanikī
hatu daewakī benimawamisbuki.
- 18 Hawē merabewati yusīti hātxa tsuāra danāmisrā,
yumaī dakekubaīshākanikiki.
Hakia merabewati yusīti hātxa tsuāra nīkamisbu
yurabū hatu kēwāshākanikiki.
- 19 Hawara haska betxipaiai akī menetanā,
hawē benimamisbuki.
Hakia unaīsmapabunā,
shinā betsa watā hatū txakabu henekatsi isbumaki.
- 20 Unanepabube haibunātanā,
hawē unanepa hātxa mī tapīkubaīshanaii.
Hakia unaīsmapabube haibunākinā,
hatū txakabu tapīkī matū beya pepa mā putashanaii.
- 21 Habū txakabu mekubainaiburā,
hatū txakabuwē betsa betsapa tenemisbuki.

Hakia pepabunã, manakuti pepa bi hawê benimamisbuki.

22 Huni pepabu mawakĩ
hatũ yusiã pepa inũ mabu pepa
hawê bababu heneshũbaĩmisbuki.
Hakia hunĩ txakabuwasibũ
mabu itxapa itxawashinarã, mawaya
huni pepabũ bikĩ ibuwashãkanikiki.

23 Nuitapaibũ bai anu piti hamẽ ibiaya
tsuã hatu pe mekeama hatu itxakawakĩ
hatũ piti hamẽ hatu benütirubuki.

24 Tsuãra hawê bakebu betxipaiamarã,
txakabuwai hatu nemakĩ pewakatsi isbumaki.
Hamẽ tsuãra hawê bakebu betxipaikinã,
hatu yusikĩ bebükiri nema pewakubaĩmisbuki.

25 Huni pepatũ pikĩ yaniwatã
benimai shinã txäkäkũkaĩmiski.
Hakia huni txakabũ pibiai bunikũkaĩmiski.

14 ¹Aĩbu unanepatũ hawenabu tibi
hatu pe mekekubaĩmisbuki.
Hakia aĩbu pe shinaĩsmatũ
hawenabu hawa hatu pe mekeama
hiwe txakamakubaĩmisbuki,
hiwe teke teke aka keska wakinã.

2 Tsuara txanima hiwei peshũ
Senhor Deus duawakĩ benimawamisbuki.
Hakia tsuara hiwei peama kanekubaikinã,
Senhor Deus danãkubaĩmisbuki.

3 Unaĩsmapatũ ibubis kēkĩ
hawê hãtxa kushipawê hatu kũyã amisbuki.
Hakia unanepatũ hawê hãtxa pepawê hatu pe mekekubaĩmisbuki,
tsua sinatamamarã.

4 Ina awa hayamawê taea hatũ bai anu
shekiwã trigo hayabumaki.
Hakia ina awa hawê kushipawê hatũ bai anu mai sheshaimashũ
shekiwã trigo itxapa tsekakubaĩmisbuki.

- 5 Tsuãra hawara ikaibu ibubis uĩtanã, txanitzakama yui
kayabitorubuki.
Hakia tsuãra uiãmabia kaka besti nĩkatã txanitzaka bestimisbuki.
- 6 Tsuara yunua nĩkaismatũ
unanepanũ ishũ unanepã hãtxa benabiai haki nukutirumaki.
Hakia nĩkanikabũ hãtxa bena tapĩkinã,
hawa bikama hawaira tapĩkubaĩmisbuki.
- 7 Unaĩsmapabũ hãtxa nĩkakĩ
mĩ hawa tapĩtirumawẽ taea
hatube haibunameama tari mapukubaĩkãwẽ.
- 8 Huni pepa unanepatunã, haska pe hiwetiru
bebũkiri unanepakĩ unãkubaĩmiski.
Hakia unaĩsmapa pe hiwetiruma ibubis parananãmisbuki.
- 9 Unaĩsmapaburã, kanei kashekenãmisbuki.
Hakia huni duapaburã,
hatube haibunamekĩ hatu merabewakĩ
hatu benimawakubaĩmisbuki.
- 10 Huni tibitũ hatũ huĩtinĩ hawara bika teneai inũ
haskai benimai hamesti shabakabi unãtiruki,
tsua hawa unãmamarã.
- 11 Huni txakabubũ enabu txakabuwakĩ yamawashãkanikiki.
Hamẽ huni duapa nuikipabũ enabu pe hiwei pakubaĩshãkanikiki.
- 12 Hiwei pea dabanẽ merabenã bestikũkaini hãtxai hiwemisburã,
bari hawẽ heneaitiã Deusũ hawẽ huĩti pema unãtã hatu
kupishanikiki,
mawa kayabimakinã.
- 13 Bemakis usãbiai huĩti uke merã
bika tenei hawawẽ haskatima mĩ isĩ tenetiruki.
Haskai bemakis benimabiashina
hawẽ henei kashatirubuki.
- 14 Haska unaĩsmapabu hawẽ hiwea pemabiakẽ
hiwekũkaini benimakubaimisbuki.
Hakia huni pepabũ haska pe wakubaĩmisbuwẽ

benimai shinā txākākubaïmisbuki.

- 15 Huni betsã bebūkiri tapĩtã pe shinaïsmatunã,
hawara yuiaibu nĩkatã hawa shinãma
hawaira ikũwãmisbuki.
Hakia huni betsã bebūkiri pe shinãmisbunã,
dasibi pewatã mapumisbuki.
- 16 Unanepabu txakabuwẽ datekĩ henekubaïmisbuki.
Hakia unaïsmapabu txakabuwẽ dateama
nashui ika mapumisbuki.
- 17 Tsuabura shinãma hawaira sinatakĩ
txakabuwakubaïmisbuki.
Hakia tsuabũra bebūkiri pe shinãtã
hawaira sinataisbumaki.
- 18 Huni betsã bebūkiri pe shinaïsmarã,
hawẽ unaïsmapawẽ taea hiwei peismaki.
Hakia huni betsã bebūkiri pe shinãmisrã,
unanepai hiwea dasibibũ uĩtirubuki.
- 19 Huni txakabubũ huni pepabu bebũ
dãti iki beti itã hatu kẽwãshãkanikiki.
Huni pepabũ hiwe hikiti shui anushũ
huni txakabubũ hatu ea ashãkanikiki.
- 20 Nuitapaiburã, hatũ haibuaibũ dikabi hatu danãkubaïmisbuki.
Hakia mabu itxapayaburã, haibu mirima hayamisbuki.
- 21 Hatu dapi hiweabu tsuãra merabewama danãkinã,
Deusũ yusiã txibãma txakabuwaikiki.
Hakia tsuara nuitapaibuwẽ nuikĩ merabewai benimakũkaïmiski.
- 22 Tsuãra txakabuanũ ishũ benabaũkinã,
bai pepa benumisbuki.
Hakia tsuãra pepa besti anũ ishũ benamisburã,
yurabũ hatu betxipaikĩ txibãkĩ
hatu hawa heneisbumaki.
- 23 Tsuara daya txakayamakũkainirã,
piti inũ mabu hayakubaïmisbuki.

- Hakia hawa wamabia hãtxa bestikubaĩmisburã,
hawa hayama nuitapakubaĩmisbuki.
- 24 Unanepabũ hatũ shinã pepahairarã,
maiti hawẽrua sawea keskabuki.
Hakia habu unaĩsmapabũ hawẽ hatu uĩmairã,
maiti atimapa sawea keskabuki.
- 25 Tsuãra hawara ikaibu ibubis uĩtanã,
shanẽ ibu yui pewashuna hawẽ hãtxa ikũwãkĩ
huni betsã hiwea piskumatirubuki.
Hakia tsuãra uĩãmabia kaka besti
nĩkatã txanitxakakĩ shanẽ ibu tenãmatirubuki.
- 26 Tsuãra Senhor Deus ikũwãkĩ duawai
hawa dateama hiwekubaĩmisbuki.
Haska hawẽ ibu hiwea uĩkubaini
hawẽ bakebu hawa datetirubumariki.
- 27 Senhor Deus duawakĩ mĩ benimawairã,
habia mĩ hiwea kayabiki,
mawa kayabi mĩ ma binushinawẽ ana dateamarã.
- 28 Shanẽ ibu kushipakĩ yura itxapa yunukubainaya kẽwãkubaĩmisbuki.
Hakia yura eskarabes yunukubaini
hatũ shanẽ ibu babui ana kushipamakẽ
ana hawa nĩkatirubumaki.
- 29 Tsuara hawa hĩ hĩ ikama unãshubira hãtxakĩ
hawẽ unanepa hatu uĩmakubaĩmisbuki.
Hakia tsuara hĩ hĩ iki hawaira hãtxakĩ
hawẽ patapa hatu uĩmakubaĩmisbuki.
- 30 Tsuãra hawara bika teneai henetã
ana hawẽ nuiamakẽ hawẽ yuraki isĩ hikitirumaki.
Hakia huni betsã mabu uĩ habias hayarianũ ika kemumisburã,
hatũ yuraki isĩ shauki tekitã txapuai keskabuki.
- 31 Tsuãra nuitapaibu bika tenemakĩ itxakawakinã,
hatũ damiwani Deus danaĩ haki sinatamamisbuki.
Hakia tsuara nuitapaibuwẽ nuikĩ
hatũ damiwani Deus duawakĩ benimawakubaĩmisbuki.

32 Huni txakabu hatũ txakabuwẽ txakabuwai di imisbuki.
 Hakia huni pepabu duapakubaini
 hawẽ pepawẽ hawa dateama unanuma mawatirubuki.

33 Tsuabũra bebũkiri pe shinākubaĩmisburã,
 hatũ shinã merã unanepa hãtxa hayabuki.
 Hakia unaĩsmapabũ unanepati hãtxa hawa tapĩtirubumaki.

34 Hatũ yunuti kushipa pepawẽ
 nawa shukua betsa shanẽ ibui ibubis kěkubaĩmisbuki.
 Hakia shanẽ ibũ txakabuwakĩ
 kanekubainiwẽ hawenabu dakekubaĩmisbuki.

35 Dayarubu pepa anikabu shanẽ ibubũ hatu betxipaikubaĩmisbuki.
 Hakia dayarubu mawaira anikabumarã,
 shanẽ ibubu hatuki sinatakubaĩmisbuki.

15 ¹Hãtxa pewẽ hatu kemakĩ pewakinã,
 sinataibu hatu daewamisbuki.
 Hakia hãtxa kushipawẽ kũyã akĩ yuikinã,
 ana hatu sinatahairamamisbuki.

2 Huni unanepa hãtxakinã,
 hawẽ unanepa hãtxa kaĩmamisbuki.
 Hakia unaĩsmapabũ hãtxa yuibiairã,
 hawa hãtxa pe yuisbumaki.

3 Senhor Deusũnã, dasibi mae tibi anuabu hatu uĩ keyubaunikiki,
 habu pepabu inũ habu txakabuburã.

4 Hãtxa duapawẽ hatu unanuma hiwemakubaĩmisbuki.
 Hakia beparameti hãtxawẽ hatũ huĩti nishma wakubaĩmisbuki,
 hatu punu nuka wakinã.

5 Hatũ epã hatu nemakĩ pewamis hãtxa
 ha unaĩsmapabũ nĩkaisbumaki, danãkinã.
 Hakia unanepatũ hatũ epã hatu nemakĩ
 pewamis hawẽ hãtxa nĩkakĩ
 shabakabi hatu uĩmakubaĩmisbuki.

6 Huni pepa itxakanikamatũ hiwe anurã,
 mabu inũ piti itxapa hayakũkaĩmiski.
 Hakia huni txakabubũ mabu inũ piti itxawabiai

hawē hawara bibiakinā,
hawa ibubis pe merabe bitirubumaki.

- 7 Unanepabū hawē unanepa hātxa yuikinā,
hatū hātxa pepa sa aka keska wakī
pawabaūmisbuki.
Hakia unaĩsmapabū shinaĩ hātksamiburā,
hawē hātshawē tsua hatu merabewatirubumaki.
- 8 Huni txakabubū inabu Deus kuashūkī inākuiaĩbu
Senhor Deusū hatu danākī uĩkatsi ismaki.
Hakia huni pepabū Deusbe hātchakī dayuikī yukaibu benimakī
Senhor Deusū hatu nĩkamiski.
- 9 Haska huni txakabubū shinā pewama hiwekubainaibu
Senhor Deusū hatu danākī betxipaismaki.
Hakia huni pepabū pepa txibaĩ hiwei pekubainaibu
Senhor Deusū hatu betxipaimiski.
- 10 Pe hiwei taebiakaĩkī hatū hiwea bai henekī txakabuwaibu
ana hatu pewakī txītumairā, bikahairaki.
Tsuara hatu yusíkī pewabiabu
hatū hātcha nĩkama danainā, tenāshākanikiki.
- 11 Senhor Deusū dasibi hatu uĩmiswē taea
hanu mawaibu inū hanu mawa bumisbu unā keyuikiki.
Hakia haska hatu binuawē taeshū
Senhor Deusū hunibū shināmis binuhairaki.
- 12 Patapa nĩkaisbumā hatū nemati hātcha betxipaisbumaki,
hatū shinā besti betxipaikinā.
Ha dikabi unanepabu danaĩ hatube dasikatsi isbumaki.
- 13 Hatū huĩti benimairā,
hatū besu benimariai mapumisbuki.
Hamē hatū huĩti punu nukarā,
kasha tenea mapumisbuki.
- 14 Huni shinā unanepatunā,
ana tapĩhairanū ishū shinā bena nĩkakubaĩmisbuki.
Hakia unaĩsmapabū hawa pepa unāma
atimapa besti shinākī yui hiwemisbuki.

- 15 Tsuara bika betsa betsapá tenei
shaba tibi nuitapakūkaini hiwemisbuki.
Hakia tsuara huĩti benima hayarã,
shaba tibi besi hawēruai keskai hiwemisbuki.
- 16 Mabu mirima hayabia hawē datei hiwekubaĩtirubuki.
Hakia tsuara mabu eskarabesyabiatũ
Senhor Deus duawakĩ hatu binuhairatirubuki.
- 17 Sinatai dakekenãkĩ awa nami pepa hatumesti pikubaĩmisbuki.
Hakia betxipainamekĩ yunu bestĩ haya pikinã,
ha piti pepa pimisbu hatu binuhairabuki.
- 18 Hawaira sinatai hãtxakĩ hatu pubēmamisbuki.
Hakia tsuabũra pe shinaĩ hawaira sinatama
hawē hãtxa pewē hatu nemamisbuki.
- 19 Txikishĩ hiwearã, hawē hiwea bairã,
mushã kaiã besheaki.
Huni pepabũ hiwearã, bai hashpa
hawa tã akama shũpĩ anu mapua keskabuki.
- 20 Bake unanepabũ hatũ ibubu benimawamisbuki.
Hakia bake unaĩsmapabũ hatũ ibubu danãkĩ
hatu dake wamisbuki.
- 21 Bebũkiri pe shinaĩsma patapaburã,
patapa bestinũ ika benimakubaĩmisbuki.
Hakia habũ hawaira tapinikabunã,
ibubis hatũ hiwea pewakubaĩmisbuki.
- 22 Tsuãra hamapai anũ ishũ
hamebi yubakai hawa yuka ikamarã,
hawē yubaka pe kaĩtirumaki.
Hakia tsuãra hamapai anũ ishũ
unanepabu itxapabu hatu merabe yuka
habũ shinã pewē merabewamisburã,
hawē yubaka pe kaĩmamisbuki.
- 23 Hawara bikatsi yuka itã pepawē mĩ manai
hawa bikama mia yuikĩ pewashanai haska peki.
Hakia haska yuka ikĩ bikatsi shinaĩ

binumakĩ hawaira haki nukumairã, ha pehairaki.

- 24 Deusũ bai nai anurã, hanu unanepabu butirubuki,
txakabu mawa hanu hatu kupishanai anu buama piskuirã.
- 25 Iubis kēmishbũ hiwe Senhor Deusũ di akĩ txakabuwabiakĩ
aĩbu beneyabiani ana bene hayamatũ hiwe inũ hawẽ mibã sharabu
Senhor Deusũ mekeshũkubaĩmiski.
- 26 Huni txakabubu yubakaibu
Senhor Deusũ hawa betxipaiama hatu danãmiski.
Hakia habũ hãtxa txakabu yuisbuma
hatũ hãtxa pe bestiwẽ Senhor Deus benimakũkaĩmiski.
- 27 Tsuãra hawenas besti wanũ, iwanã, mabuwẽ kemukĩ
hawenabu duawama iubis txakabumisbuki.
Hamẽ tsuãra hawẽ txakabuwẽ taeshũ
shanẽ ibu hune pei inãpaia danãkubaĩmisrã,
hiwei pekũkaikĩ
Senhor Deus benimawamiski.
- 28 Pepabũ ha dukũ shinã pewatã
ha katxu hãtxa pepawẽ hatu kema pewamisbuki.
Hakia huni txakabubũ hawa shinã pewama
hawaira hãtxa txakabu kaĩmamisbuki.
- 29 Huni txakabubu Senhor Deusbe hãtxakĩ yukabiabu
hawa hatu kemakĩ nĩkaismaki.
Hakia huni pepabu Senhor Deusbe hãtxakĩ yukaibu
hatũ hãtxa hatu nĩkakubaĩmiski.
- 30 Tsuãra besu hawẽrua sinatama uĩ benimamisbuki.
Ha inũ, tsuãra kakape bana nĩkatã
shinã txãkaĩ hawẽ benimai hawẽ kushipakubaĩmisbuki.
- 31 Tsuãra txakabuwai unanepabũ hatu nema
hatũ hãtxa nĩkai
unanepabu ibuwatã hatube tsaushãkanikiki.
- 32 Tsuãra txakabuwai nemabiabu
hatũ nemati hãtxa nĩkama hatumebi danananãmisbuki.
Hakia tsuãra hatũ nemati hãtxa nĩkakĩ tapĩkubainirã,

beshtekei unanepamisbuki.

33 Senhor Deusũ nemati hãtxa tsuara hawẽ datekinã,
hawẽ unanepakĩ tapĩkubaĩmisbuki.
Txipu matu kẽwãshanaiburã,
ha dukũ ibubis keãma pe hiwekũkaĩtiki.

16 ¹Hunibu yubakabiakubainaibũ
hanushũ Senhor Deusũ haska betxipaiiai
amakĩ hatu tashnimashũmiski,
haska betxipaiama beshtekinã.

² Hunibũ shinãkĩ ibubis bemakis aki:
“Ë pewaii”, iwanã, shinãkubaĩmisbuki.
Hakia Senhor Deusũ hatũ shinã uke merã
parananaĩbu hatu unã keyumiski.

³ Hamẽ haska akatsi ikĩ bebũkiri haki txiti ikĩ
Senhor Deus mĩ yuishina
mĩ yubaka pekẽ hawara pepa
Senhor Deusũ mia amakubaĩshanikiki.

⁴ Haska betxipaiiai txibãkĩ
Senhor Deusũ dasibi dami betsa betsapa wakĩ keyuniki,
huni txakabubũ nĩkaisbumari hanu hatu kupiaitiã
hatu kupikubaĩti wakinã.

⁵ Iubis kẽkubaĩmisbu
Senhor Deusũ betxipaiama hatu kupikinã,
betsabu hawaira kupikĩ inũ
betsabu manakubaĩkĩ hatu kupimiski,
hatũ txakabu binumamarã.

⁶ Hamapai txakabu tibi yura betsabuna hakimairã,
Senhor Deusũ nuikipaiwẽ txanima atiki.
Senhor Deus duawakinã,
txakabu tibi mĩ heneakeakekubainaii.

⁷ Tsuara hiwei pekũkaĩkĩ Senhor Deus benimawaibũ
hanushũ hatuki sinataibu Senhor Deusũ hatu daewashũtiruki,
hau ana habe sinatama ha dabe hau hiwei pekubainũbunã.

⁸ Huni pepama paranãnkubaĩkĩ

- pei itxapa bikubaĩtirubuki.
 Hakia huni betsa hawa parananãma
 pe dayakũkaĩkĩ eskarabes bibiakĩ
 ha huni padananãmisbu hatu binuhairaki.
- 9 Hawara wakatsi hunibu yubakakĩ shinaĩbu
 Senhor Deusũ hatu merabewakĩ
 haska wai buaibu hatu yunukubaĩmiski.
- 10 Shanẽ ibuhairatũ yunukinã,
 ibubis shanẽ ibuama Deus hãtxashũkĩ
 hatu unãti wakĩ hatu kupikĩ
 hau kaneyamanũbũwẽ.
- 11 Hau hatu parãyamashanũbũ
 hawẽ shãkama unãti inũ hawẽ txaipa tanati tibi
 Senhor Deusũ hawẽ hatu unãti wakatsi hatu dami wamaniki.
 Hamapai tanati pepa hatu yunubiani
 hawẽ yumetsukĩ hatu benukubaĩmisbu hatu kupishanikiki.
- 12 Shanẽ ibuhaira txakabutũ yunutxakaibu
 Deusũ hatu danãhairamiski.
 Hakia shanẽ ibuhaira pepatũ hawẽ yunuti kushipawẽ
 hatu pe yunumisrã, haburã, pepaki.
- 13 Hãtxa txanima yuiaibu
 shanẽ ibuhairatũ hatu betxipai
 hatuwẽ benimakũkaĩmiski.
- 14 Habũ shanẽ ibuhaira sinatamakĩ yunukĩ beruaburã,
 ma habianu shanẽ ibũ hatu tenãmatiruki.
 Hakia unanepabũ shanẽ ibuhaira sinatai daewatirubuki.
- 15 Shanẽ ibuhaira benimaya pe hiwekubaĩtirubuki.
 Shanẽ ibũ hawẽ shinã pepawẽ hatu pe mekearã,
 ui bekĩ mai metu txa amis keskaki.
- 16 Mane ouro karuhairabiakẽ
 shinã unanepatũ binuaki.
 Mane prata karuhairabiakẽ
 tapinikatũ binuriaki.

- 17 Huni pepabu hiwei pekaikinã,
txakabu tibi ana akama henekubaĩmiski.
Haskakĩ hatũ hiwea mekekĩ
hatũ yura ibubis pe mekeriakubaĩmiskibuki.
- 18 Ha dukũ kanei ibubis kēkūkainaiwē taearã,
txipu txakabu dasibi hukĩ beshte keyushanikiki.
- 19 Keĩsbuma nuitapaibube haibunamekĩ
mabuyabu mã hatu binuhairatirubuki.
Hakia huni mabuyaburã,
kenikabube haibunamemiskibuki.
- 20 Yununika pepatũ hamapai akĩ pewairã,
hawē daya pewakubaĩkĩ ewa wamiski.
Tsuãra Senhor Deus ikũwãyã
benimawakĩ hatu duawamiski.
- 21 Tsuara unanepakũkainai hakiri shinãkinã:
“Harã, hawaira tapinikaki”,
akĩ yuikubaĩmiskibuki.
Tsuara hãtxa duapatũ
huni betsa yusĩkĩ hatu shinã betsa wamatirubuki.
- 22 Tsuabura unanepa shinã pepa hayarã,
hatũ hiwea perã, txatxa habai keskaki.
Hamē unaĩsmapabu tsuãra mã hatu yusĩkubainairã,
mã hatube habiaskarikiki, unaĩsmaparã.
- 23 Tsuara unanepa hãtxa hayatũ shinãkubaĩkĩ
hawara shabakabi hãtxa hatu yui pewakĩ binumaya:
“Txanimaki!” ikĩ yuikubaĩtirubuki.
- 24 Hãtxa pepa nĩkai ana punu nukama kushipai benimakubaĩmiskibuki,
buna bata aka keskairã.
- 25 Haska hatũ hiwea bai pe dabanē txibãkubainaiburã,
habũ hiwea hawē heneaitianã,
hatu kupia mawa bestishãkanikiki.
- 26 Buniama pikubainũ ika dayakubaĩmiskibuki,
buniwē taea datei hawa txikishamarã.

- 27 Huni txakabubũ hãtxarã,
txi here hi ikai keskakĩ hawẽ hãtxawẽ
txakabu tibi tashnimamisbuki.
- 28 Huni atimapa hawẽ hãtxa txakabuwẽ ha imisbuki.
Txani yui yuanañãkĩ hatu sinatamamisbuki,
hawẽ haibube hatu sinatanamemakinã.
- 29 Hawaira detenamekatsi imistũ
hawẽ haibu ha dapi hiweabu parãkĩ
haska hawẽ haibũ shinãmabiakẽ hatu yunu txakakubaĩmiski.
- 30 Tsuãra hawẽ haibu beruwẽ kasmai keshawẽ yunukĩ
txakabuwamakatsis ikĩ yunumiski.
Tsuãra ma txakabuwa unãkinã,
hawẽ keshu mukua dakashũ hatu unãmamisbuki.
- 31 Tsuara hiwei pekaini txakabuismarã,
anibui hawẽ bu siũ siũpaya
maiti hawẽrua sawea keskakẽ
kẽwãshãkanikiki.
- 32 Hĩ hĩ ikama hamapai tenetã manamistunã,
mẽtsisipabu hatu binuhairaki.
Hawara txakabu binukĩ
tsuãra matũ yura mã mekemisrã,
habũ maewã atxikĩ hatu maemamisbu
mã hatu binuaki.
- 33 Hunibũ hamapai bikatsi
hawẽ hamapai unãti shau meshte númeroya ureãbu
haratukira número kãiaĩ
Senhor Deusũ katukĩ hatu unãmamiski.
- 17** ¹Besikĩ piti itxawashũ pibiai
sinatai detenameyabi betsabu hiwemisbuki.
Hamẽ misi natiãma bawaima
kushi besti pibiai unanuma hiwekĩ
hatu binumisbuki.
- ² Tsuãra huni bake tatimawẽ taeshũ
hawẽ tsuma unanepa ikũkaĩkĩ shanẽ ibukĩ
ha bake tatima yunukubaĩshanikiki.

Hanua hawě ibu ma mawakě hawě huni bake betsabubetã
ha hawě tsumapã hawě mabu pashkashanikiki.

3 Ouro mane inũ prata mane has unanũ, iwanã,
txiwě kuakĩ unãmisbuki.

Haska keska wakĩ hunibũ shinã pepa inũ txakabu
Senhor Deusũ unãti wakubaĩmiski.

4 Huni txakabu txanitxakamistũ txakabu tibi yuiaibu
txakabu yuimibũri hatũ hãtxa nĩkakĩ betxipaikĩ
pawamisbuki.

5 Hawa hayama nuitapaibuki kashekĩ
Deusũ hatũ hatu dami wani sinatamamisbuki.
Tsuara nuitapabiai txakabuwai benimakubaĩmisburã,
hawě hatu kupishanai haska washũ binutirubumaki.

6 Anibubũ maiti hawěrua keskarã,
hawě bababu hayakubaĩmisbuki.
Hatũ epabu pepabuwě taea
hatũ bakebu kěkubaĩmisbuki.

7 Unaĩsmapatũ hawa hãtxa pepa
yuitirumahairaki.
Hakia huni tsuara haki kashemisbuki
huni pepa betsa hakiri hãtxakĩ
hatu parãtirubumahairaki.

8 Hawarawě hatu duawakĩ taewabaikĩ
pei kasmai mabu hune hatu inãkubaikĩ:
“Ē hatu haska wa
ea merabewatirubuki”, iwanã,
shinãkubainaiwě taeshũ
hawara hawě txakabu ashũtirubuki,
yushĩ txakabũ kushipa haya ikũwaĩ keskawenã.

9 Hawě haibũ kanebiashikě
hakiri yuibaunama huneshũkĩ
hawě haibu betxipaimamiski.
Hakia hawě haibũ kaneshina
huneshunama txanikaũkĩ
hawě haibu danãmakĩ putamamiski.

- 10 Hunĩ hawaira tapĩmis pewakĩ:
 “Mĩ ma kaneaki”, akĩ shanē ibũ yuia
 ibubis hawaira shinākĩ pewamiski.
 Hakia unaĩsmapa pewanũ, iwanã,
 100ki kusha kusha abiabu
 hawa tapĩtirumaki.
- 11 Shanē ibu kaya kushanũ ishũ
 huni txakabubũ hawara txakabuwai benamisbuki.
 Hakia habũ txakabuwaibu hau hatu kupitanũ
 tsuara mētsisipahaira Deusũ yunushanikiki.
- 12 Hawē bake biābainabuwē taea
 yuinaka urso yushã pubeĩ sinataiki nukua meseki.
 Hakia unaĩsmapa sinatakĩ atimapawai
 patapakũkainaiki nukuarã,
 ha urso yushã binuaki.
- 13 Tsuãra huni betsa merabewabiamis
 hãtsiri manakukĩ merabewaismarã,
 haskawē taea hawenabu nuitapai hiwekubaĩshãkanikiki,
 hawē shinã txakabuwē taearã.
- 14 Hene bai mata txakayamakĩ
 huni betsã bai atxi keyumisrã, txakabuki.
 Haska keskanũ ika tsuara ha iki taeaiburã, txakabuki.
 Hau pikuyamanũ ha iki taeaiibu anua
 hawa yuiama hatu henebainarã, haska pehairaki.
- 15 Tsuabũra txakabuwa shanē ibubũ hawa hatu kupiama meketã
 hakia tsuabũra hawa txakabuwamabiakē
 shanē ibubũ hatu kupiaibu
 Senhor Deus sinatakĩ hatu betxipaismahairaki.
- 16 Peiwē unanepa hãtxa binũ ika ha unanepa tapĩtirumabia
 haskai unaĩsmapa peiya huimēkaĩ?
- 17 Hawē haibu kayabitũ hawa heneama betxipaimisbuki.
 Hawē betsa kayabi keska wakĩ
 hanu bika teneaitiã merabewakubaĩmisbuki.
- 18 Hawē haibũ huni betsa anua pei biyukatsi ikaya

bebūkiri pe shināma
 huni betsabe yubakashū mī ināmakī
 mī haska wamaimarā, haska pemaki.
 Hau haskayamakubainūbūwē.

19 Tsuara itxakanikakatsis ikī betxipaimisrā,
 detenameari betxipaimiski.
 “Eā besti ibubis ē unāhairaii”,
 ikī shinākubaīmisrā,
 ibubis hawē kushipa benushanikiki.

20 Hawē shinā pemabia
 parananaī hātxa txakakūkaīmisrā,
 hawa pepa haki nuku taskama ikūkaīshanikiki.
 Txanitxaka besti parananaī hātxakubaīmisbu
 dakei bika tenekubaishākanikiki.

21 Huni betsā bake waima
 hawē bake betsa unaīsmapatunā,
 hawē epa nuimakī bika tenemashanikiki.
 Ha bake tatimatū hawē epa hawa benimawamatirumaki.

22 Tsuara huīti benimai pepeirā,
 dau pepa shea keskaki.
 Hakia tsuara huīti nishmakī hawē benima heneirā,
 hawē yura babui keyumiski.

23 Hawara pepa betsa wakī txakabuwanū, ishū,
 huni txakabubū shanē ibu kushipabu
 hune hatu pei inākubaīmisbuki.

24 Hawaira tapinikatunā,
 hawē unanepawē haska shinākī akatsis imiski.
 Hakia unaīsmapatū hawa pe shināma
 haska akatsis ikai mawaira hakiri shinā pewaisbumaki.

25 Bake unaīsmapatū hawē epa sinatamakī
 hawē ewa huīti nishma wakī danāmamiski.

26 Tsuāra hawa txakabuwamabiakē
 hatu kupimakī pakamarā, txakabuki.
 Ha inū, huni pepabiakē

hatu kusha kusha amaiburã,
haska pemahairaki.

27 Unanepaburã, haskaira hãtxa yui
hãtxa txakayamaismaki.
Ha inũ, hawaira tapĩmisbunã,
hawara uĩkĩ nĩkabiata
pes shũ uĩ bestimisbuki.

28 Unaĩsmapabia hãtxa unãhairai keska inũ tapĩhairanika keskakĩ
hawara tibi uĩbiatã hawa yuiama
pes shũ tenemirã,
unanepa keskakĩ hatu uĩmamisbuki.

18 ¹ Tsuãra ibubis haska betxipaikĩ
akatsis ikai hawenas besti shinaĩ
huni betsã yusiti hãtxa betxipaiama
beshtekĩ danãkubaĩmisbuki.

2 Huni unaĩsmapatũ shinanã,
ana hawara betsã tapĩkatsi ismaki.
Haska hawẽ shinã ma haya unãkĩ
haska besti hatu yuikatsis imisbuki.

3 Hamapai txakabuwairã,
ha besti kaka tashniama
dake paeyabi kaĩmiski.
Kẽmisbu beaibũ hatuki dakei
hatuki hãtxa txakabumisbuki.

4 Huni unanepatũ hãtxarã,
hene nuahaira keskaki.
Hanua hene bei tueai keskai
hawẽ unanepa hãtxa itxapa mata hayaki.

5 Huni txakabubiakẽ pepabu keska wakĩ
shanẽ ibu unanikabũ hatu mekekĩ
ha habũ hawa txakabuwaismaki hatu itxakawakĩ
hatu parãmisbu haska pemahairaki.

6 Ha unaĩsmapa hiwe betsã anu kashũ
txakabu hatu tueshũmisbuki,
hau hawẽ taea ha iki detenamenũbunã.

Hatu haskamamiswē taeshū
ha huni kusha kusha atirubu peki.

7 Unaĩsmapa hawē keshawē hātxairā,
ibubis txakabui dišpiwē teneshekea keskamisbuki,
hawē hiwea txakabuwaitā.

8 Matxupā txani yuibaūkinā,
misi batapabu pimisbu keska wakī
hatu nĩkamabaūmisbuki,
hatū shinā uke merā hatu mistukĩ txakabuwakinā.

9 Txikish inū hamapai sharabu txakabuwanikarā,
ha dabe hawē betsa kayabi keskaki.

10 Senhor Deusū kushipa kayabi shinātirā,
mishki kushipa hiwe keyatapa wanibu hanu iruti keskaki.
Tsuara pepabu hatū mekenika Senhor Deus anu itxai buaibu
hatu mekekubaĩmiski.

11 Huni mabuyatū hawē mabu itxapakiri shinākī ikūwainā,
mishki kushipawē mae kenebaūkī keyatapa wanibu
hatū mekea keska
tsua hikikaĩ metiruma keska shināmisbuki.

12 Ha dukū kanei ibubis kēkūkainaiwē taearā,
txipu ana hawa hayama keyushanikiki.
Hakia ibubis keĩsmarā,
txipu hawē hamapai hawēruawai shabakabishanikiki.

13 Hatu hātxa wakī hawē hātxa hatu yui keyuriamabiakē
bebūkiri unaĩsmapatū hawaira hatu kemakī
hatu dakewamisbuki.

14 Isĩ tenebiai hawē huĩti shinā txākātiruki.
Hakia punu nukai keyua dakakē
tsuā shinā txakawākī benimawatirumaki.

15 Unanepa tapinikabunā,
unanepa hātxa sharabu benakī
ana tapĩkubaĩmisbuki.

- 16 Shanē ibuhaira betsabe hātxanū ishū
tsuāra hawē daewati pepa beshū
hawē tsuma mī inā mia bitxitiruki.
- 17 Ha dukū tsuara parananaī hātxai taeai nīkakī:
“Hawē hātxa txanimaki”, ibiatā
hakia ha katxu betsari txanikī yui pewai nīkatā
hatū shinā betsa watirubuki.
- 18 Shuku dabetū shinā dabe wai ha ikaibu
haratura pe hatu unanū, iwanā,
hawē henekī tapīkatsi
huni betsā unāti númeroya urēkī
Senhor Deusū haska betxipaii hatu yunuai tapītirubuki.
- 19 Mishki kushipawē mae kenebaunibu
hawa bika teneama tsuāra di atiru bikahairaki.
Hamē hawē betsa sinatamahairashina
hawa bika teneama keska daewakī
shinā betsa wamarā,
ha binua bikahairaki.
Shanē ibū hiwe anu hawē nemakī
mane kushipawē kebenibu anu
tsua hikītirubuma keskai
tsuara ha irabetā pashkakainarā,
ibubis txakabuima ana daeama habe sinatapakētiruki.
- 20 Pikī yaniwai keskai
tsuara hatū hātxa tibiwē ibubis hātxakī nīkai benimamisbuki.
- 21 Mī hātxawenā,
mī hiweshanai inū mī mawashanai
haratura yui mī hātxaii.
Haska txakabu yui mī hātxa txakayamamisrā,
habiaskari mei mī bika tenepakeshanaii.
- 22 Tsuāra aību pepa biarā,
hawē taea pepa besti hayakūkaīshanikiki.
Senhor Deusū hawē mia duawakatsi
hawē pepa mia uīmakubainikiki.
- 23 Nuitapaibu hātxa pewē ea ibiaibū

hakia huni mabuyabū hatū hātxa kushipawē
hatu kūyā akī kemamisbuki.

24 Huni haibu itxapa hayabia
habū hawaira itxakawatā henebaītirubuki.
Hakia hawē haibu hatiribū
hawē betsa kayabi binumakī duahairawatirubuki.

19 ¹Unaĩsmapa inū txani besti yuibauni mapumisburā,
ha nuitapaibu inū ha huni pepabu
hatukiri pe yuimisbū habū hatu binuaki.

2 Hawa bebūkiri shinā pewama hamē benimakaĩ
daya txakayamabiashina haskarā,
hawē daya pe kaītirumaki.
Hawara tibi hawaira hī hī ikī akinā,
benukī kanehairatirubuki.

3 Huni betsa patapakī hawē hiwea ibubis txakabuwa
hanushū: “Senhor Deusū ea kanemashinaki”, iki
unaĩsmapabu haki paranamisbuki.

4 Huni mabu itxapayarā,
mirimabū haibuwai bemisbuki.
Hakia huni nuitapaitunā,
hatū haibuaibu benu keyumisbuki.

5 Hawara uiāma inū uĩbiatā txanitxakamisburā,
habunā, hatū kupiti txakabu binuama bishākanikiki.
Txani txakamisbu hatū txakabuwē taeshū
hawa unanuma wakī
hatu mepāmakī pewama ishanikiki.

6 Tsuara shināyā inū mabu hatu ināmisburā,
dasibibū betxipaikī haibuwamisbuki.

7 Tsuara hawa hayamawē taeshū hawē betsabū danaībū
txanima haskawē taeshū hawē haibuaibūri henebaĩmisbuki.

8 Tsuāra hawara tapītā ha tapīmawē aki
hiwekaikī ibubis pe shinābaikī
unanuma hiwekī
hawē hamapai ewawabaĩshanikiki.

- 9 Hawara uiāma inū uībiatā txanitxakamisburã,
habunã, hatū kupiti txakabu binuama bishãkanikiki.
Txanitxakamisbunã, hatū mawa besti manamisbuki.
- 10 Unaĩsmapa hawara pepa hayabia
hawaira putakĩ keyubauni hawa hawẽruatã hiwetirubumaki.
Haska dayaru escravobu beshmas hairabiatū
shanẽ ibukĩ shanẽ ibuhairatū enabu hatu yunui hikitirubumahairaki.
- 11 Bebūkiri shinã pewakubaĩmistū sinatai taebiatã
hawaira ibubis daemisbuki.
Hakiri hãtxai pemisbuwẽ taea
haki ha ibiabu ana shinãma ibubis hatu hakimawai pe
bestikũkaĩmiski.
- 12 Inu betsa leão pubeĩ tekerẽ imis keskai
shanẽ ibu sinatakĩ hawẽ hãtxa kushipa hatu nĩkamamiski.
Hakia shanẽ ibũ hawenabu hatu merabewakinã,
hatu benimawamiski,
basĩ anu ui eskarabes ikĩ txa amis keska hatu wakinã.
- 13 Tsuãra huni bake hawa unãma unaĩsmapatū
hawẽ epa bika tenemakubaĩmisbuki.
- Aĩbũ hawẽ bene ha a txakayamakĩ hiwe txakamamisrã,
hiwe shui anu ui tuis tuis ikũkaĩmis keskaki.
- 14 Hiwe pepa inū mabu sharabu
hatū ibubu anua bimisbuki.
Hakia aĩbu unanepa Senhor Deusũ besti
hatuki nukumakubaĩmiski.
- 15 Tsuara txikish usha besti shinaĩ usha bestikũkaĩmisrã,
dayamawẽ taea buni tenekubaĩshanikiki.
- 16 Tsuãra Senhor Deusũ yunuti hãtxa inū
nemati hãtxa nĩkatã txibãkĩ
hatū hiwea mekemisbuki.
Hakia tsuãra Senhor Deusũ yusĩti hãtxa danaĩ
hawẽ kupiti bika tenekubaini mawashanikiki.
- 17 Nuitapaibu merabewakĩ hau hawẽ dayanũ

mã hatu pei inãyumisrã,
 Senhor Deus mã inãyua keskaki.
 Nuitapai pewaima keska wakĩ
 Senhor Deusũ manakukĩ ana inãshanikiki.

18 Ewariama hawarakiri mĩ bakẽ mia nĩkatiru
 yusĩkĩ pewakubaĩwẽ.
 Ha dukũ yusĩkĩ pewawe.
 Hakia ana mĩ pewatirumabia
 kupikĩ ha txakabuwaiwẽ
 tenãtikiri shinãtimaki.

19 Tsuara sinatahairakũkaĩkĩ hawẽ kupiti bishanikiki.
 Hamẽ haskama hau kupiyamanũbũ
 tsuara hawẽ nuikĩ mĩ hatu nemashũbia
 ana sinata pikuhairashanikiki.

20 Mia yusiãbu nĩkakĩ nemati hãtxa tapĩkubaini
 huni ewai mĩ unanepashanaii.

21 Huni yubakai ibubis hawẽ shinanẽ hãtxakĩ
 akatsis ibiai atirumaki.
 Hakia hawẽ shinã nemakĩ
 Senhor Deusũ haska shinaĩ hawena tashnimashũtiruki.

22 Huni betsa yubakatã txanima amisrã,
 ha dasibibũ betxipaimisbuki.
 Ha inũ, nuitapaibu hãtxamisbunã,
 ha txanitxakai hãtxamisbu hatu binumisbuki.

23 Senhor Deuswẽ datekĩ hawẽ hãtxa nĩkakubaĩkĩ
 tsuãra hawẽ hiwea bai txibã pewai unanuma hiwekubaishãkanikiki,
 hawara txakabu ibiaya hawa dateamarã.

24 Txikish bestirã, kãtxakia besti piti meshũkaĩ metã
 hakia hawẽ hashpa anu hawa sanãbirã mukutirumaki.

25 Ëhẽ iki yura betsabuki kashemisbu hatu kupiaibũ
 ha bebũkiri pe shinaĩsmatũ uĩkĩ
 hatuwẽ hawenakiri tapĩkubaĩtirubuki.
 Hakia nemakanã bestiaibu nĩkakĩ
 unanepabũ tapĩmisbuki.

26 Hawē epa itxakawakī
 hawē hawara yumetsūtā
 hanushū hawē ewa hawē hiwe anua nitxītā
 ha huni bake itxakanika hawē atimapawē dakeama hiwea uīmisbuki.

27 Mī ē bakewē taea epaā,
 mia nemaibu mī hatu ana tapīkatsi ikama
 hatū yusiā pepa henetā
 mī txakabukūkaīshanaii.

28 Huni txakabubū hawara uiāma
 inū uībiai txani besti unākī
 habū pewē hatu unāti wabiaibū
 ha yunuti kushipaki kashemisbuki.
 Ha inū, huni txakabubū hatū keshawē
 hātxa txakabu yuikī hatu mesewamisbuki,
 hashi kenuhaira hatuki puta keska wakinā.

29 Huni txakabu hatū yusiā nīkama
 hatuki kashemiwē taea
 hawē kushati hi ma haki tana hayamisbuki.
 Huni tatimarā, kushakī
 pekushtxakayamati peki.

20 ¹Vinho itxapa atā hawē taea
 patapai huni betsabuki kashemisbuki.
 Shia paepa atāri detenamei
 itimaskai txakabumisbuki.
 Ha dabe aki tsuāra hatū shinā benutā
 ana unanepatirubumaki.

2 Hanu shanē ibuhaira sinatai pubēhairaitianā,
 inu betsa leão pubeī tekerē tekerē imis keskamisbuki.
 Tsuāra sinatamaiburā,
 habu tenātiru hatū hiwearā, mesehairaki.

3 Ha ikeakeaibu nīkabiai
 hatube kenameisbumarā,
 huni pepabuki.
 Hakia huni unaīsmapatunā,
 txakabu teneabu hatū hatu tuekī taewashūmiski.

4 Hanu mibaībutiā txikishī hawa bai wama ibiaima

hanu hatũ shekiwã tsekaibutiã
hawena binũ ika kashũ
hawa betxiama ishanikiki.

5 Hunibũ shinã hunearã, hene nuahaira keskaki.
Hakia hawaira tapinikabũ unãti wakĩ
habũ shinã hunea shabakabi unãtirubuki.

6 “Hatube yubakatã
betsa wama ã menemiski”, iki
itxapabu hãtxabiamisbukẽ
txanima tsuã haskatã menetirubumaki.
Haskawẽ taeshũ hunĩ hawara akĩ menemis benakĩ
tsuã hania betxitirubumaki.

7 Huni txanitxakai parananaĩsma
pe txibaĩ hiwekũkaĩmis
hawẽ bakebũ hawẽ hiwea mawabaini benimakubaĩshãkanikiki.

8 Hatu unãti wanũ ika
hawẽ tsauti anu shanẽ ibuhaira tsaushũ
txakabu unãtã beshtenũ, iwanã,
hatu beis keyubaũmiski.

9 Tsuãra eska yuitirumahairaki:
“Ë shinã pepaswẽ taea
ẽ huĩti merã ã hawa txakabu hayamaki”, ikĩ yuikinã.

10 Shãkama unãti txakabu inũ tanati pema
ha dabe Senhor Deusũ betxipaima
tsuara hawẽ dayaibu hatu danãmiski.

11 Berunã hawẽ akawẽ
haska hiwekũkainai uĩkĩ
pepa kasmai txakabu unãtirubuki.

12 Hawẽ nĩkati pabĩki inũ hawẽ uĩti beru
Senhor Deusũ dami wakĩ hatu hayawaniki.

13 Tsuara mã nuitapakatsi ikamarã,
usha bestiyamakãwẽ.
Haskairã, ushama mã daya heneama

piti itxapa teshe mǎ hayakūkaīshanaii.

- 14 Huni betsā mabu bikī
 hawē karu maikiri shekamanū, iwanā,
 yuikī: “Mī mabu pema duakabiki”, tsuara ikaiwē taeshū
 hawē karu maikiri shekashuna
 biātā benimabaīmismbuki.
- 15 Ouro mane dauti sharabu mirima
 mai hirabi anu hayabiabū
 ha huni unanepatunā,
 hawē hātxa pepawē hātxakī
 ha ouro mabu karuhaira binuabuki.
- 16 Huni betsa mī unāmatū
 mī pei biyukatsis ikaya mī ināmakē
 mī haibū mia ināmaya
 hanushū miā hawē tari biāyutā
 mī mekeshūyutiruki,
 txipu mia pakaya mī inātirurā.
- 17 Hawē hatu beparātā hatū piti pinū, iwanā,
 yurabū txani bushū hatu yuimismbuki.
 Haskairā, hatū txani hātxawē taearā,
 mashi mukua keskamismbuki.
- 18 Hatube detenamekī hau hatu binushanū, iwanā,
 hatū unanepabū hatu merabewakī hatu yusiābu nīkatā
 habu detenamenika shanē ibubu
 ana pe yubakatirubuki.
- 19 Matxupa yuanātū ikaibu hawaira kaka pawabaūmismbuki,
 hawa hatu huneshunamarā.
 Haskabuberā, hatube ibunanāyamakubaikāwē.
- 20 Hawē ibu huni kasmai hawē ibu aību
 hawē bakē hatu yupukubaini mawairā,
 meshu tē ikai mesehaira anu bushākanikiki,
 hatū hiwea benuirā.
- 21 Hawa wamabia hawaira mabu betxipaikī bitā
 txipu hatsātā ana hawē benimatirumaki.

- 22 Tsuabūra mia ma txakabuwakẽ
“Eã ã hatu kupiaii”, iwanã,
shinaĩ tsua hãtxatimahairaki.
Senhor Deus ikũwãkĩ mĩ manakubainaya
Senhor Deusũ mia hatu kupishũkĩ
binumashanikiki, mia mekekinã.
- 23 Hawẽ shãkama unãti pemawẽ tanakĩ
hatu paraĩbu ha shãkama unãti txakabu hawẽ dayaibu
Senhor Deusũ hatu betxipaiama danãhairamiski.
- 24 Haska yurabu mapukubaĩshanaibu
Senhor Deusũ hatũ bai hatu katushũmiswẽ taeshũ
haska hiwekubaĩshanaibu
ibubis tsuã bebũkiri unãmahairaki.
- 25 Hawara inãkatsi Senhor Deus yubai haki tanabiatã
has mestẽwãma txipu shinã betsawarã, mesehairaki.
- 26 Shanẽ ibu unanepatũ
huni txakabubu ana hatu uĩkatsi ikama
hatu katutã hawaira hamapai tarãti shãkamawẽ hatu
txushamamiski.
- 27 Senhor Deusũ hawẽ Yushĩ kushipa hunibu inãnitũ
ha Yushinẽ hunibũ hiwea uke merãhaira
hatu unãti wakĩ bĩ txasha keskawẽ unã keyumiski.
- 28 Shanẽ ibuhairatũ hawẽ shanẽ ibu mestẽwaĩ
hiwei pekĩ hawenabuwẽ nuikĩ
hatu pe mekekubaĩmiswẽ taeshũ
tsuã hawẽ kushipa mebĩtirumaki.
- 29 Hatũ yura kushipawẽ taea
berunãbu kũkubaĩmisbuki.
Hakia ana kushipamabia anibukũkaini
hatũ bu siũ siũpawẽ taeshũ
hatu kẽwãkubaĩmisbuki.
- 30 Kusha kusha akĩ hatu isĩ tenemakĩ
huni txakabubu hatu pewatirubuki,
shinã txakamisbu hatu pewakinã.

- 21 ¹Haska shanē ibuhairatū shinākī atirurā,
 Senhor Deusū kushipawē haska betxipai ai amamiski,
 hawē shinā hene bai tapia keska washūkinā.
- ²Hunibū hawara watā shinākī;
 “Dasibi ē pe washuki”, iwanā, yuibiakubainaibū
 hakia hatū shinā uke merā
 Senhor Deusū uīkī hatu unāti wamiski.
- ³Hiwei pekaīkī Deusū yunuti kushipa inū
 dasibi haska betxipai ai tibi
 tsuāra hawē yunua ashuainā,
 daewakī inabu kuashūmisbu binuhairamiski.
- ⁴Hati txakabuhaira Senhor Deusū danāmiski:
 ibubis kēmisbu inū,
 haska dasibi hawē shinanē unā keyuaikiri txanibaunaibu inū,
 kanekī txakabu tibi akubaini hiwemisburā.
- ⁵Hawara akatsi bebūkiri shinā pewakubaīkī
 yubakatā akaiburā, pekaīkūkaīmiski.
 Hakia hawara akatsi bebūkiri shinā pewariama
 yubakatā anikapai nuitapakubaīmiskiki.
- ⁶Parananaī txanitxakabetanā
 mabu inū pei itxapa itxawakubaini hawē hiwemisburā,
 kuī puabaini hawaira yamabaīmis keskai
 hatū mawa benamiskiki.
- ⁷Hawara yunuti kushipa pepa
 txibaī hiwei pekatsi ikamawē taeshū
 huni txakabu mētsisipakī hatū kushipawē
 hamapai txakabu betsa betsapa atimapa wai
 ibubis yamai keyushākanikiki.
- ⁸Haska huni txakabubū shinaī hiwemisburā,
 hawa mestēma hawē bai kayatapiamaki.
 Hamē haska huni pepabu hiwekī
 hatu uīmamisburā,
 hawa txakabu hakiri hātxaisbuma
 pepabu bestiki.

- 9 Hiwe ewapa hawẽrua anu hiweshũ
aĩbũ hawẽ bene ha a txakayamakĩ
hiwe txakamamisrã,
haska hiwea pemaki.
Hamẽ ha binumai huni betsã hiwe manaũri
tsuara deshũ betsa ewapama anu
ha mesti haskanu hiwea peki.
- 10 Tsuãra hatu txakabuwanũ, iwanã,
huni txakabubũ shinãkubaĩmisbuki,
ha dikabi ha dapi hiweabu hatu uĩbiakĩ
ana hatu duawatikiri shinã pewamarã.
- 11 Ēhẽ iki yura betsabuki kashemisbu hatu kupiaibũ
habũ bebũkiri pe shinaĩmatũ uĩkĩ
hatuwẽ hawenakiri tapĩkubaĩtirubuki.
Hakia tsuara yusinanaĩ
unanepabũ nĩka bestitã tapĩmisbuki.
- 12 Deus pepatũ huni txakabubu inũ hawenabu hatu
uĩkubaĩmiski.
Hanushũ ha huni txakabubu hatu kupikinã,
hatu nuitapawamiski,
ana hawa pepa hayama hatu wakinã.
- 13 Tsuara nuitapakĩ hatu ea abiabu
hawa merabewakĩ hatu uĩmaismarã,
txipu habiaskariai merabe yuka iki ea iriaya
ha manakukĩ tsuã hari hawa inãma ishanikiki.
- 14 Tsuara sinata txakayamabiaya
ha haki sinataitũ hune hawara inãkuĩkĩ
ha sinatahairai daewatiruki.
- 15 Shanẽ ibubũ yunuti kushipa pepawẽ yunukubainaibũ
huni pepabu benimamisbuki.
Hakia shanẽ ibubũ hãtxa nĩkama hunibu atimapakubaĩkĩ
hatũ mabu benukĩ keyumisbuki.
- 16 Bebũkiri shinã pewai hiwebiakũkainima
haska henetã ana txibãmarã,
hanu mawabu bumisbu anu hari kashanikiki.

- 17 Benimaiwē kemu bestinū ishū
vinho hawē paēti inū, sheni ininipa inū,
besiti tibi betxipaikī kemukī beya wairā,
hawauma nuitapai keyushākanikiki.
- 18 Huni pepa parananaĩsbumā hatū shātukū
huni txakabu txanitxakamisbu yumākubaĩshākanikiki.
- 19 Hawē aĩ hawaira sinatai
ha itxakayamakūkaĩmisbe habe hiwearā, bikaki.
Haska binuirā, hari tsua hiweabuma anu
ana bikama hiwekūkaini haska peki.
- 20 Huni unanepatū hawē hiwetā
piti inū sheni inīti inū mabu pepa sharabu itxawatā
unāshubira me pewakubaina
hawē mabu hawaira keyutirumaki.
Hakia huni unaĩsmapatū hawē hiwetā
piti inū mabu pepa itxawabiatā
meke pewama hawaira puta puta amisbuki.
- 21 Tsuara hiwei pekaini
ana txakabukatsi ikama
pepa bestikī hatu uĩmaiwē taea
hakiri hātxa peaidu níkai
haska hiwea betxipaimis hayashanikiki.
- 22 Maewā anu shanē ibu detenamenika kushipabu itxapa hayabiakē
unanepabū hatu maematirubuki,
hatū mae mishki kushipawē kenebaunibu haki txiti ibiabū
hatu berākī keyūkinā.
- 23 Tsuara hari shinaĩ hātšakatsi
bebūkiri shinā pewatā
hawē hātxa pe kaĩmamisrā,
hamapai txakabuwaismawē taea
hakiri shinā txakatirubumaki.
- 24 Hawē unanepa inū hawē tapinika hātšawē keĩ
betsabuki kashekī hatu kenamamisburā,
“Ha huni hamē uĩbaĩ yui txitenamei hātxa bestimiski”, akĩ
yuimisbuki.

- 25-26 Txikishbu shaba betsatiã
 dasibi hawarawē kemui betxipai hayakatsis ibiai
 daya shinākī betxipaisbumaki.
 Hakia tsuara pepa txikishmatū
 huni betsa nuitapaibuwē nuikī
 hawē hawara hatu inākubaīmiski, yaushiamarã.
- 27 Huni txakabubū shinã txakabiakī
 Senhor Deus daewanū, iwanã,
 inabu sheni hatu kuamakī
 ha huni txakabubū inābiabu
 Senhor Deusū hatu danākī betxipaismaki.
- 28 Huni txakabubū hawara uiãma
 inū uībiai txani besti unaību
 hatū dakewē taea mawashākanikiki.
 Hakia hawara nīka pewatã unaību
 unāti wanikabū hatu yukabu
 shabakabi hatu kematirubuki.
- 29 Huni txakabubu datebiai
 bemakis mestē pe itsai mapumisbuki.
 Hakia huni pepabu hawa shinã
 txakabuwaismawē taea
 dateama hiwekubaīmisbuki.
- 30 Unanepa inū, tapinika hātxa inū,
 yubakai penikã
 habū Senhor Deus yuibiaikī binukī maematirubumaki.
- 31 Hawē detenameti pewakī
 hunibū hatū cavalo bebūkiri tapīmakī unāmamisbuki.
 Hakia detenameaibu kushipa wakī
 Senhor Deusū hatu merabewakī binumamiski.
- 22** ¹Ouro mane inū prata mane mirima hayabiabū
 pepai mī hiwekūkainai inū
 dasibibū kaka pepa mikiri yuibaunaiburã,
 ha mane karu sharabu mī hatu binuhairaki.
- 2 Mabuyabu inū mabuumabu
 ha dabe Senhor Deusū matu dami wanirã,
 betsama mā habiaska daves hawenabuki.

- 3 Tsuara bebūkiri shinã pewanikabũ
hawara mese uĩkĩ dũkekubaĩmisbuki.
Hakia tsuara bebūkiri hawa shinaĩsbumã
mese uĩbiai nĩkamas nakubaini
hamapai sharabu bika tenekubaĩmisbuki.
- 4 Senhor Deuski mesekĩ hawẽ hãtxa nĩkai
hawa keĩsbuma pe hiweaibuwẽ taeshunã,
Senhor Deusũ hatu manakukĩ mabuya waki
hawenabu hatu kẽwãmakĩ
hatu pe hiwemakubaĩmiski.
- 5 Huni txakabubu hiwekubaini mapukinã,
hawẽ hatu itxakawakĩ beparanaibu itxapa uĩkubaĩmisbuki.
Hakia tsuãra ibubis hawẽ hiwea pe mekekubaĩkinã,
hawara txakabu tibi dũkebaĩmisbuki.
- 6 Na habiatĩã matũ bakebu tapĩmakinã,
yusiã pepawẽ hatu akãwẽ.
Txipu ewatã haska mĩ hatu yusini
hawa hene taskama mestebuyabis hawẽ hiwekubaĩshãkanikiki.
- 7 Mabuyabu shanẽ ibukĩ
habu nuitapaibu hatu yunukubaĩmisbuki.
Tsuãra hatu pei biãyumisbũ
habũ diriabu hatu dayamamisbuki,
hawẽ tsuma keska watanã.
- 8 Tsuãra txakabuwakubaĩkĩ
txakaburi tenekĩ mekubainaibũ
hanushũ Senhor Deus hatuki sinatakĩ hatu yamawashanikiki,
hawẽ mestẽti kushipawẽ hatu kushakinã.
- 9 Tsuãra nuitapaibu uĩkĩ hatuwẽ nuikĩ
hawẽ piti hatu pashkashũkĩ
hatu inãkubaĩmiswẽ taeshũ
Deusũ haburi uĩkĩ hatu duawashanikiki.
- 10 Ëhẽ iki yura betsabuki kashemisbu
mae anua tsuãra mã hatu nitxĩshuna
ha habe ha iki yupukunãmisbu maĩshãkanikiki,
ana hãtxawẽ tsua detenameabumarã.

- 11 Tsuãra hawẽ shinã txanima uĩmakĩ
 duapa hãtxawẽ shanẽ ibu hãtxakĩ benimawaibu
 shanẽ ibu pepatũ hatu betxipaihairakĩ
 hatu haibuwamisbuki.
- 12 Senhor Deusũ unanepabu hatu mekekĩ hatu uĩkubainaya
 txanixakamisbũ hatu yuikĩ:
 “Txanima nũ matu yuiaii”,
 ibiai txanixakaibu
 Senhor Deusũ hatu shabakabi kayati wamakĩ
 hatu unãti wamamiski.
- 13 Txikishi hawaki beparametima
 dayakatsi ikamawẽ taeshũ
 hawenabu parãkĩ yuikĩ:
 “Bai namaki inu betsa leão manakanãmiski.
 Eki nukutã ea pitiruki.
 Ë hawa kamakĩ”, ikĩ yuimibuki.
- 14 Aĩbu hininipatũ hawẽ hãtxawẽ mia kemumairã,
 mai kini keyatapahaira keskaki.
 Haskawẽ taea hanu Senhor Deusũ tsuara ma yupua
 tĩ imisbu anu hatũri hanu mia iyutiruki.
- 15 Berunãbũ shinã pepa unãmarã,
 unaĩsmapatũ shinã txibaĩ patapakubainaibu
 hanushũ hatu pewakĩ hatu kusha kusha akĩ
 nĩkamakĩ hatũ patapa henematirubuki.
- 16 Huni mabuyabiakaĩkĩ
 mabu inũ pei ana binũ, iwanã,
 nuitapaibu hatu itxakawakĩ
 mabuhairayabu besti hawẽ mabu hatu inãkubaĩmisburã,
 txipu hari nuitapashanikiki,
 ana mabu inũ pei hayamairã.

Shanẽ ibuhaira Lemuelĩ unanepa hãtxakiaki, na hãtxarã

31 ¹Eska hawẽ ewã yusiã nĩkanishũ shanẽ ibuhaira Lemuelĩ hatu
 kenemakubainikiaki.

² Kukaã, Deus ã yukakubaina
 ea nĩkatã Deusũ mia ea bimaima

- ẽ mia kainiwẽ taeshũ
hawa ana betsa mia yusĩpa?
- ³ Eska mia yusinũ ea nĩkairawe.
Aĩbuaibuwẽ kemukũkaini
shanẽ ibukĩ hatũ kushipa benumisbuwẽ taeshũ
aĩbuaibu txutakubaĩkĩ
mĩ kushipa benuyamakubaĩshãwẽ.
- ⁴ Kukaã, mia yuinũ ea nĩkawe.
Uva vinho inũ shia paepa itxapa
shanẽ ibubu inũ yununikabũ akubainaiburã,
haska pemaki.
- ⁵ Haskairã, paeshũ nukũ yunuti inũ
hawẽ nemati hãtxa hakimata
nuitapaibu mekeama hatu itxakawakubaĩtirubuki.
- ⁶ Ha shia paepa inũ vinho aki mawai inũ nuitapaiburã,
hau habũ besti anũbũ nemayamashãwẽ.
- ⁷ Shia inũ vinho aki
nuitapai inũ isĩ tenebiai
hawa ana shinãma hakimatirubuki.
- ⁸ Yununikabube tsuara hãtxapanãbũ
tsuãra hatu nemaibu miã hatu merabewakĩ ha hatu nuitapawaibu
hatu hãtxashũkũkaĩshãwẽ.
- ⁹ Mia shanẽ ibutanã,
nuitapaibu inũ habu huni pepa
hatu itxakawaibu hatu nemashũkĩ
yunuti pepa kushipawẽ unãti wakĩ
yunu pewakubaĩshãwẽ.

Aĩbuaibu pepabukiri hawẽ huni bake ana yusĩrianikiaki, na hãtxarã

- ¹⁰ Aĩbu duapa pepa bikatsi
benabaunarã, bikahairaki.
Hawaira hania mĩ betxitirumaki.
Ha aĩbu pepa haska mĩ betxitirurã,
hamapai dauti kushipa hawẽrua karuhaira binuhairaki.
- ¹¹ Hawẽ benẽ hawẽ ainĩ hãtxa
haki txiti ikĩ ikũwãkubainaiwẽ taea
hawẽ hamapai dasibi hawẽ hiweti hayakubaĩmisbuki.
- ¹² Shaba tibi hawẽ benimakatsi
hawẽ bene pe shinãshũkĩ
merabewaiwẽ taea hawẽ hiwea hirabiwẽ

- hawē bene benimakūkaīmiski.
- 13 Txashuwā dani lana inū
shapu pepa benakī bitāshū
hawē hiwe anu beshū
hawē mekēnē dayakī
lana inū shapu turu akī
yumē wātā timamiski, benimakinā.
- 14 Txaihairakea hukī shashu ewapawē mabu bemisbu keska wakī
txaihaira aību kashū piti betsa betsapa
hawenabu bishūtātāmiski.
- 15 Penariama butukaī
hawenabu inū hawē tsumabu
bawashūtā hatu pimamiski.
- 16 Hanu yunuti bai binū ishū uītā pekē
benimakī pei bikubaīkī itxawashinawē bai bitā
hawē uva bai wamiski.
- 17 Haska watā hawē kushipawē dayai
ibubis shinā txākaī benimai dayakūkaīmiski.
- 18 Hawē tsumabu bariri pe hatu dayamabai
hari meshu merā dayakī hawē bī
hawaira nukawaismaki.
- 19 Hanushū hawē mekēnē ibubis yumē wātā
tari wakī timakubaīmiski.
- 20 Ha inū, hawa hayabuma nuitapaibu merabewakī
haska yukaiibu yaushiama hatu inākubaīmiski.
- 21 Hawenabu hatu matsi tari washuīmawē taea
matsihairatiā dasibi yabukui peabū
aību pepa hatuwē dateismaki.
- 22 Hawē dayarā, ibubis dakukuti wakī inū
batxi mayunepa hawērua watā sawekubaīmiski.
- 23 Aību dayakapawē taeshū
hatū mae anushū hawē bene
dasibibū unākanikiki.
Ha dikabi hatū mai pakea hirabi anushū
shanē ibubū hawē bene duawakī nīkamisbuki.
- 24 Ha aībunā, tima tari txaiapa inū hawē nanesheketi timamis shū
habu mabu inananaību anu
hatu ināshū pei bimiski.
- 25 Batxi pepa sawea keska wakī
kushipa inū shinā pepawē shinaī
meshukiri hawara ishanai shinaī hawē nuikūkaīsmaki.
- 26 Hātxairā, unanepa hātxawē hātxakī

- hatuwē nuiķī hatu yusīkubaīmiski.
 27 Habe hiwemisbū hawara akubainaibu hatu shinākī
 hawē dayawē piti hatu bishūtā
 hatubetā pikubaīmiski.
- 28-29 Hawē bakebu inū hawē benē kēwākī yuikī:
 “Aību pepa itxapabubiakē
 mianā, dasibi mī hatu binuhairaki”,
 akī yuikubaīmisbuki.
- 30 Aību natiā txipash hawē yura hawēruabia
 hawē shinā mī unāma hawē yurawē mia parātiruki.
 Ha inū, hawē yura hawēruabia hawaira atimapatiruki.
 Hakia aību betsa Senhor Deuswē datekī duawakī
 pe shinākubainai
 ha aībukiri hawenabū kēwākubaīshākanikiki.
- 31 Aību pepa dayakapabu mae anu itxashū
 yura dasibibū hau kēwākubainūbūwē,
 haska hatu ashūkubaīmis shinākī yuikinā.